

ЖИВОТВОРНИ ИСТОЧНИК

ЧАСОПИС ЕПАРХИЈЕ ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКЕ ❖ БРОЈ 39 ❖ ГОДИНА IX ❖ БОЖИЋНИ БРОЈ

БЕСЕДА
СВЕТОГ ГРИГОРИЈА
ПАЛАМЕ О СВЕТИМ
И СТРАШНИМ
ТАЈНАМА
ХРИСТОВИМ

ИСТОРИЈСКИ
КОНТЕКСТ
ХРИСТОВОГ РОЂЕЊА

ЛОГОС
ПОСТАДЕ ТИЈЕЛО
– О ЦРКВИ
КАО ТИЈЕЛУ
ГОСПОДЊЕМ

ЕПИСКОП ФОТИЈЕ
– ЗЛАТНА
МИЛИЈАРДА

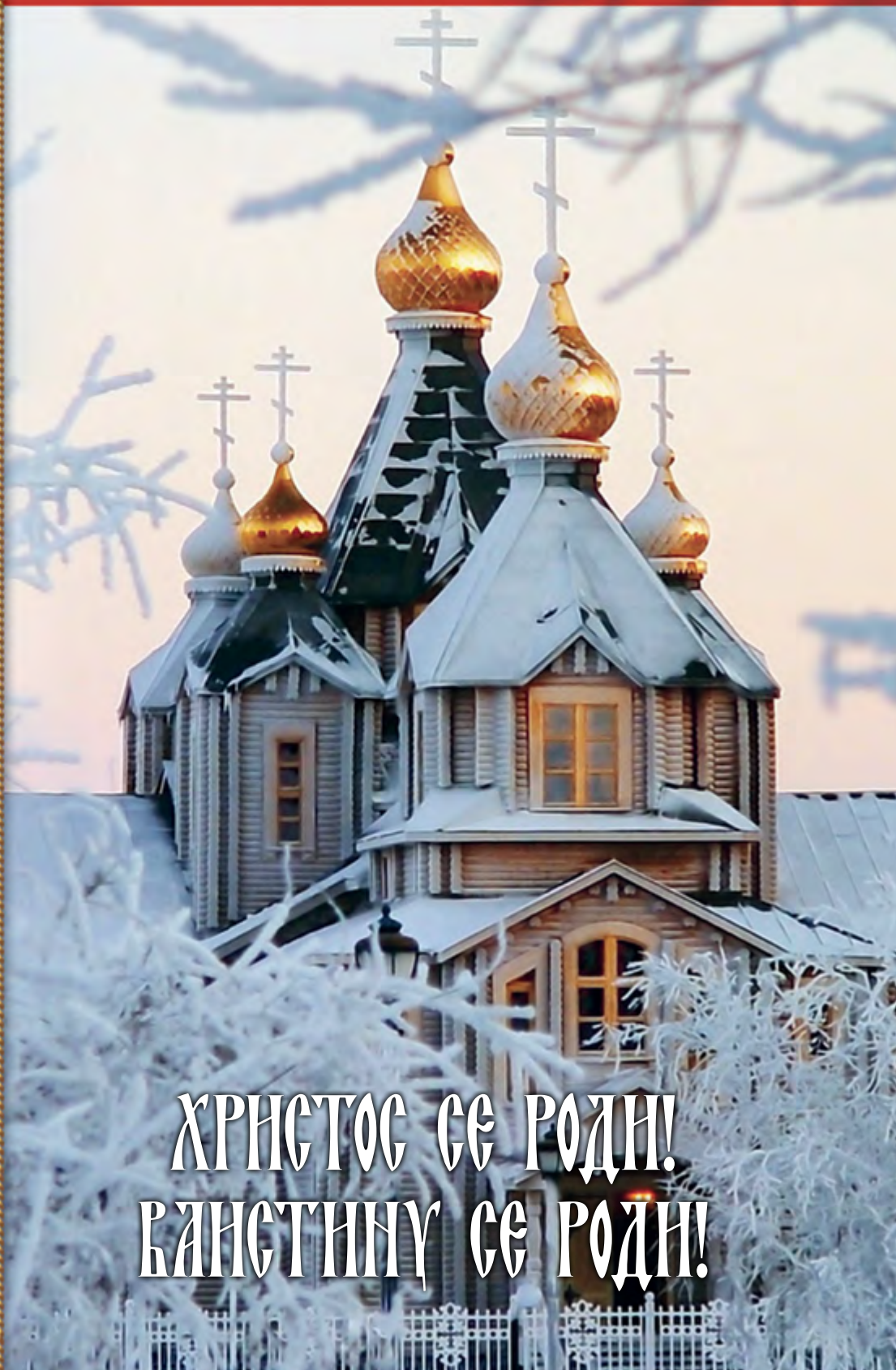
ПОСЛАНИЦА
ДИОНИСИЈА
АЛЕКСАНДРИЈСКОГ
У ВРЕМЕ КУТЕ

200 ГОДИНА
ОД РОЂЕЊА
ФЈОДОРА
МИХАИЛОВИЧА
ДОСТОЈЕВСКОГ

ISSN 2303-8411

9 772303 841000

ХРИСТОС СЕ РОДИ!
БАЊЕТИНУ СЕ РОДИ!

Г
ОА
Ѡ
СА

ВА

СВЕТИ САВА ОСВЕЋЕНИ

Незнатно село Муталаск у области Кападокијској постало је знаменито по овоме великом светилу цркве православне. Ту се Сава родио од оца Јована и мајке Софије. У осмој години напустио дом родитељски и замонашио се у оближњој обитељи, званој Флавијанова. После 10 година пређе у Палестинске манастире, и ту се најдуже задржи у обитељи светог Јевтимија Великог (в. 20. јануар) и Теоктиста. Прозорљиви Јевтимије прорече за њега, да ће бити славан монах и наставник монасима, и да ће основати лавру већу од свих лаври тога времена. По смрти светог Јевтимија удаљи се Сава у пустињу, где у једној пештери, коју му ангел Божји исказа, проведе као отшелник пет година. После тога, када он поста савршен монах, почеше се, по Промислу Божјем, скупљати око њега многи желатељи духовног живота. Убрзо их се скупи тако велики број, да је Сава морао зидати и цркву и келије многе. Дођоше му и неки Јермени, којима он одреди пештеру, где ће служити на јерменском језику. Када му отац умре, дође му његова остарела мајка Софија, коју он замонаши, и даде јој келију даље од свог манастира, где се она подвизаваше до краја живота. Многе напасти претрпе овај свети отац од блиских људи, од јеретика и од демона. Но он све побеђиваше, и то: блиске људе благошћу и попустљивошћу, јеретике непоколебљивим православним вероисповедањем, а демоне крсним знаком и призивањем Бога у помоћ. Нарочито је велику борбу имао са демонима на гори Кастелу, где је основао други свој манастир. Основао је свега седам манастира. Он и Теодосије Велики, његов сусед, сматрани су највећим светилима и стубовима Православља на Истоку. Цареви и патријархе они су исправљали у вери, а свима и свакоме служили примером смерности светитељске и чудесне силе Божје. После трудног и много плодног живота упокоји се свети Сава 532. године у деведесет четвртој години живота. Између многих других чудотворних и добрих дела нека буде споменуто само то, да је он први уредио чин богослужења по манастирима, познат под именом чина Јерусалимске цркве.

ΩΣΠΕΡ ΤΙΧΘΗ
ΕΝ ΤΟΑΙ
ΤΕ ΕΠ
ΤΗ ΖΗ
ΡΑΝ

САДРЖАЈ:

БЕСЕДА СВЕТОГ ГРИГОРИЈА ПАЛАМЕ ИЗГОВОРЕНА ЧЕТИРА ДАНА ПРЕД РОЂЕЊЕ ХРИСТОВО	4
ИСТОРИЈСКИ КОНТЕКСТ ХРИСТОВОГ РОЂЕЊА – Рамило Радовић, протојереј	8
УЧЕЊЕ СВЕТОГ АПОСТОЛА ПАВЛА О ЦРКВИ – Младен Јурошевић, протонамјесник	12
ХРИШЋАНКА И ИСТОВРЕМЕНО ПАГАНКА Рахаил Карелин, архимандрит	15
ЛОГОС ПОСТАДЕ ТИЈЕЛО - О ЦРКВИ КАО ТИЈЕЛУ ГОСПОДЊЕМ – Жељко Теофиловић, протојереј-ставрофор	16
СПАСЕЊЕ ДУШЕ ИЗ ДУБИНЕ БЕЗДАНА – Милош Зекановић, протојереј	19
ЕПИСКОП ФОТИЈЕ – ЗЛАТНА МИЛИЈАРДА	21
ПРИЧА О ЈЕСТИРИ – Давор Арнаут, ђакон	22
НАСТАНАК КРСНЕ СЛАВЕ – Славиша Тубин	24
ИНТЕРВЈУ: ИГОР АШМАНОВ: ДАНАС ПОКУШАВАЈУ ДА НАМ НАМЕТНУ ТЕХНОЛОШКУ КВАЗИ-РЕЛИГИЈУ	26
ЕПИСКОП ФОТИЈЕ - ЉУДСКОПРАВАШИ	29
ФРАЊЕВЦИ ИВО, ИВАН И МИРКО О НАМА И НАШ ОДГОВОР ЊИМА – Немања Ерак, јереј и Срђан Мاستило	30
ПАТРИЈАРХ ПОРФИРИЈЕ: ЦРКВА НЕ МОЖЕ ДА СЕ УПОДОБЉАВА СВЕТУ, ЈЕР ЈЕ ОНА ТЕЛО ХРИСТОВО	35
ПОСЛАНИЦА СВЕТОГ ДИОНИСИЈА АЛЕКСАНДРИЈСКОГ У ВРЕМЕ КУТЕ	38
НОВЕМБАР ДОСТОЈЕВСКОГ – Јелена Калајџија	39
ЕПИСКОП ФОТИЈЕ - ДОСТОЈЕВСКИ	41
СВЕШТЕНИК МИХАИЛ ВАН ОПТАЛ – ДОСТОЈЕВСКИ ЈЕ УВЕК АКТУЕЛНА ТЕМА	42
ПОРОДИЦА И МОГУЋНОСТ ЖИВЉЕЊА ПО ЈЕВАНЂЕЉУ – Кристијан Ђокић, протонамјесник	44
МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ У СЛУЖБИ ВРЛИНСКОГ УЗРАСТАЊА – Весна Теофиловић	46
У НОЋ ТАМНУ КАД СЕ СВЕ УМИРИ – Марко Данојловић, протонамјесник	48
МАРТИН ХАЈДЕГЕР: ДАНИЛО БАСТА, ХАЈДЕГЕР I-IV – Срђан Мастило	49

Излази са благословом
Његовог Преосвештенства Епископа
зворничко-тузланског г. ФОТИЈА

Година IX, број 39, (божићни број),
Бијељина, 2022.

Главни и одговорни уредник
протођакон Бојан Чечар

Технички уредник
протојереј-ставрофор Љубомир Самарџић

Уредништво часописа:
протојереј-ставрофор Љубомир Самарџић,
протонамјесник Синиша Шаренац,
јереј Дражен Ракић, јереј Немања Ерак,
и протођакон Бојан Чечар

Адреса уредништва:
Ул. патријарха Павла 40, 76300 Бијељина,
E-mail: casopiszivotvorniistocnik@gmail.com

Часопис излази четири пута годишње

Сарадници часописа:
протојереј-ставрофор Ђоко Б. Лазић,
протојереј-ставрофор Зоран Илић, протојереј
Драгиша Симић, протојереј Радмило Радовић, про-
тојереј Александар Михајловић, протојереј-ставро-
фор Жељко Теофиловић, протонамјесник Јован
Максимовић, протојереј Милош Зекановић,
протојереј-ставрофор Драган Илић, јереј Срђан
Васиљевић, јереј Милош Тришић, протонамјесник
Драган Марковић, протонамјесник Ненад Савић,
протонамјесник Кристијан Ђокић, ђакон Бојан
Јокановић, ђакон Давор Арнаут, Данијел Васић,
ђакон Бранислав Недић, и Милица Игњатов

Издавач:
Издавачка кућа
Епархије зворничко-тузланске „СИНАЈ“
Ул. патријарха Павла 40
76300 Бијељина, тел: (+387) 055-222-300
факс: (+387) 055-210-960

Лектор:
ђакон Давор Арнаут

Графичка припрема
сүрографнка, Зворник

Тираж:
4600

БЕСЕДА СВЕТОГ ГРИГОРИЈА ПАЛАМЕ О СВЕТИМ И СТРАШНИМ ТАЈНАМА ХРИСТОВИМ, ИЗГОВОРЕНА ЧЕТИРИ ДАНА ПРЕД РОЂЕЊЕ ХРИСТОВО

Реч која садејствује нашем спасењу може да се упореди са семеном. Као што земљоделци најпре обрађују (досл. украшавају) земљу плугом па тек онда бацају семена, тако би требало да се и ми најпре украсимо и припремимо за примање небеског семена, односно речи духовног учења. Ми нисмо нежива и безосећајна земља коју ће други обрадити и припремити да прими семена, него смо земља одушевљена (жива), продуховљена и словесна. Зато би требало да се сами за то припремимо покајањем. Покајању вам да су почетак покајања и украшавање душе следили и они што су дошли да се крсте код Јована, јер је речено: *Он их крштаваше у Јордану и исповедаху грехе своје* (Мт. 3; 6).

2. Исповедање грехова је, дакле, почетак овог украшавања, односно покајања и припреме, који показују да је човек примио у себе спасоносна семена, односно речи Божије које имају силу да спасу наше душе. Земљоделци због тога и ору (браздају) земљу, да би из недара земље ишчупали дивље корење и учинили је способном да прими наша семена и биљке. То исто чини и исповест приликом словесног (духовног) браздања срца: она из њега ископава и избацује тајне рђаве страсти и чини га спремним за

примање свештених семена, за украшавање (обрађивање) и за доношење плода врлина. И као што је земља после Адамовог престапа постала родитељка корова, трња и осталих бескорисних трава, тако је и људско срце родитељ срамних и рђавих страсти и помисли, као и грехова који отуда проистичу.

3. Због тога је, браћо, потребно да сваки од вас има духовног оца, да му с вером (поверењем) приступи, да смирено стане ис-

дамо и предлажемо ради заједничке користи, а посредством опроштаја и благослова који ми дајемо измирићете се са Оним Који је, због незамисливог мора Свог човекољубља, приклонио небеса и сишао на земљу, полагајући у срца оних који су Му послушни речи живота и спасоносна семена. Нека зато нико од вас не одустане од овог почетка покајања, јер како ћете касније приступити и узнапредовати ка бољем, ако не примите почетак врлина?

4. Изнад свега, потребно је да сви ви сада покажете ревност према томе: богоносни Оци дали су нам ових четрдесет дана да бисмо се унапред очистили, после чега долази годишњи празник Рођења по телу нашег Господа, Бога и Спаса Исуса Христа, када је обичај да се сваки хришћанин причести Његовим Светим Телом и Крвљу, да се тиме сједини с Њим и да на божанствен начин постане један дух и једно тело са Њим. Уколико

пред њега и открије му рђаве страсти свога срца. Када примите духовно исцељење, из душе ћете са кореном избацити коров и трње греха, које је сваки од вас узгајио у себи услед острашћеног и сластољубивог живота. Тако ћете својим ушима допустити да слушају духовне поуке и покорити се ономе што ми пропове-

без исповести и покајања које за њом следи човек није достојан да у себе прими чак ни речи божанственог учења – а о чему смо већ говорили и говорићемо у наставку – како то да онда у себе прима Крв и Тело Христово, а да се претходно није очистио исповешћу и покајањем какво одговара његовим сагрешењима?

Због тога и велики Павле сведочи и поучава: *Човек нека испитује себе, и тако од хлеба нека једе и од чаше нека пије. Јер који недостојно једе и пије, суд себи једе и пије, не разликујући тела Господњега* (1. Кор. 11; 27-28), тј. не разумевајући да ово Тело, које је без греха, неће прихватити да обитава у телу обремененом гресима.

5. Ако не допуштамо да према Христу пружа руке и да Му се моли онај који није чист од грехова, а такође ни онај који претходно није удаљио сваку мржњу и помисли везане са тим – а о чему такође говори Павле, рекавши: *Хоћу, дакле, да се мужевима моле на сваком месту, подижући свете руке без гнева и двоумљења* (1. Тим. 2; 8), ако немамо одважност пред Богом уколико не задобијемо чисту савест, као што каже Христов љубљени Богослов: *Ако нас срце наше не осуђује, смелост имамо пред Богом* (1. Јн. 3; 21), како ћемо онда у себе примити Бога и постати једно тело (постати са-телесни) са Њим, ако претходно, путем исповести, нисмо од себе удаљили грехе, ако давањем милостиње, чистотом и уздржањем, молитвом, скрушеношћу и осталим делима покајања нисмо очистили скверну која се услед грехова појавила у души? Бог не прима твој дар уколико нисте чисти и ти и твој дар: Он је то у старини показао тиме што није примио Каинов дар, него му је рекао: *Ако си право принео, ниси право поделио* (1. Мојс. 4; 7). Тако је према старом закону било недозвољено да се у храм доноси новац који је добијен као плата блуднице (в. 5. Мојс 23; 19). Он је касније кроз Еванђеље обзнанио: *Иди, те се најпре помири са братом својим, па онда*

приђи и донеси дар свој (Мт. 5; 24). Зар ће онда Он теби, који се ниси очистио исповешћу и покајањем, дати Свој велики дар, тј. Своје тело? Шта кажеш? Бог не жели ни да се одлуке Његове објављују нечистим устима, како каже псалам: *А грешнику рече Бог: Зашто ти казујеш законе Моје и узимаш завет Моју уста своја* (Пс. 49; 16). Он, дакле, не допушта ни да се завет Његов узима у нечиста уста. Зар ће онда Своје Тело дати таквим устима?

6. Очистимо стога, браћо, и тело, и уста, и мисли, да бисмо с љубављу и чистом савешћу приступили. Ако кујунције, гвожђари и златари, када топе са бакром злато, сребро или нешто томе слично, намеравајући да сјајем скупоченог метала и бакру дају спољашњу блиставост, на почетку, током чишћења, скидају са бакра сваку нечистоћу, колико смо онда више ми, који намеравамо да се на најбољи начин позлатимо или да се, боље речено, обожимо, дужни да се очистимо од сваке нечистоте тела и духа? Ми не чинимо да само спољашњост буде света, као што је случај са позлаћеним бакром, него посвећујемо и васцелу унутрашњост. На тај начин ћемо приступити, када најпре са себе оперемо скверну која постоји у дубини душе, и на такав начин ћемо доћи до спасења.

7. Ако приступимо нечисте савести и не добивши, посредством исповести, отпуштање грехова од онога који је примио власт да их разрешује и свезује, ако, дакле, приступимо и пре него што се обратимо Богу, и пре што се поправимо према правилу благочашћа, онда то, наравно, чинимо себи на осуду и на вечно мучење, удаљујући од себе

и сама Божија добротинства и Његово дуготрпљење према нама. *Такав гази Сина Божијега, и крв завета којом је освећен за несвету држи и Духа благодати врећа*, каже апостол (Јевр. 10; 29). Сасвим је разумљиво да онај који поцепа и или баца у блато царски пурпур буде кажњен. Исто тако, починио је једнако зло и онај који неки скупочени мирис проспе у блато или га затвори у смрадну посуду. Божанствени дарови, наравно, не трпе никакву штету, јер су они неподложни оштећењу. Међутим, они се невидљиво удаљавају од нас; уколико тај Дар претрпи губитак у том смислу што за нас бива бескористан, онда ће се то тражити од онога који га је недостојно примио.

8. Учинимо, дакле, себе путем покајања достојнима или, боље речено, делима покајања принесимо себе Ономе Који недостојног може да учини достојним. На тај начин приступимо с вером и непостидном надом, помишљајући не само на видљиво, него и на невидљиво. Овај Хлеб се појављује као нека завеса Божанства Које је скривено унутра. Откривајући то, божанствени Павле каже: *Обновио нам је пут нови и живи, који нам је Он отворио завесом, тојест Телом Својим* (Јевр. 10; 20). Посредством ње се наше живљење узноси на небеса, јер тамо обитава овај Хлеб и ми улазимо у истинску Светињу над светињама, благодарећи жртви Тела Христовог, принетој у непорочности. *Приступајмо, браћо, истинитим срцем и у пуној вери* (Јевр. 10; 22).

9. Свето Причешће се назива Тајном зато што оно није само то што ми видимо, него и нешто духовно и несхватљиво, јер Го-

спод управо о томе говори: *Дух је оно што оживљава, а тело не користи ништа* (Јн. 6; 63). Ако гледаш само оно што је видљиво, онда никакву корист ниси задобио. Ако пак гледаш на дух, тј. ако Хлеб који је пред тобом посматраш на духовни начин, онда ћеш се, када се причестиш, и оживотворити. Он није *јело које пролази, него јело које остаје за живот вечни* (Јн. 6; 27), Хлеб истинити који је сишао с небеса, жив и који даје живот свету (в. Јн. 6; 33). Онај који не окуси од Њега, неће ни живети. Онај који га окуси живеће у векове, и не само да ће васкрснути, него ће и избећи вечне муке и задобити вечно царство. Господ о том Хлебу није Својим ученицима говорио само у време Тајне вечере, него је и јавно, поучавајући у синагоги, предобјавио о томе: *Хлеб који ћу Ја дати Тело је Моје које ћу Ја дати за живот света* (Јн. 6; 51) и: *Ако не једете Тело Сина Човечијега и не пијете Његову крв, немате живота у себи. Који једе Тело Моје и пије Моју Крв има живот вечни* (Јн. 1; 53-54). О, какво чудо, о, каква величина љубави коју је Бог изобилно излио на нас! Препородио нас је Духом, а ми смо постали једнога духа са Њим, као што каже Павле: *Ко се сједини с Господом, један је дух с Њиме* (1. Кор. 6; 17).

10. Да бисмо били једно с Њим не само по духу, него и по телу, да бисмо били тело од Његовог Тела и кост од Његове Кости, Он нам је, посредством овог Хлеба, подарио да се сјединимо с Њим. Свака љубав достиже своје испуњење у сједињењу, а свој почетак има у сличности. Због тога

и постоји она стара изрека: „Где је сличност, тамо је и љубав.“ [1] Љубав брачног савеза има у том погледу нешто више него остали видови љубави. *Због тога ће оставити човек оца својега и матер, и прилепиће се жени својој, и биће двоје једно тело* (Мт. 19; 5). *Тајна је ово велика, а ја Говори о Христу и о Цркви*, каже божанствени Павле. Овде се каже „прилепиће се“ и „биће једно тело“, али не и један дух. Ми не

Св. Григорије Палама

само да се повезујемо („прилепљујемо“), него се кроз причешћивање овом божанственим Хлебом и сједињујемо са Христом, постајући једно тело, али и један дух са Њим. Видиш ли да се превасходна величина ове љубави према нама збива и испољава кроз предају Хлеба и ове Чаше? Због тога, како се каже у псалму, *жртву и принос ниси хтео, а тело си ми припремио* (Пс. 39; 7).

11. О, како је то разнолика и несхватљива заједница! Христос је постао наш брат, *имајући*

са нама заједницу у крви и месу (Јевр. 2; 14) и самим тим нам се уподобивши. Задобио нас је као истинске слуге и купио нас Својом Крвљу. Учинио нас је Својим пријатељима и удостојио нас откривања ових Његових Тајни. Свезавши нас и заручивши нас са Собом као женик невесту, кроз причешћивање овом крвљу постао је једног тела са нама. Међутим, због божанственог Крштења у Њега

Он је постао и наш Отац, и храни нас Својим грудима као што љубвеобилна мајка храни одојчад и, што још више задивљује, Он нас уместо млеком храни Својом крвљу, али и Својим Телом и не само Телом, него и духом. Благородност коју нам је дао никад се не умањује и узводи нас ка већој љубави и даје нам њено испуњење, али не само тиме што ћемо Га видети, него и тиме што ће Га свако од нас додирнути и наслађивати се Њиме, укоренити Га у срце и задржати у себи, у својој души. Приђите, каже, једите Тело Моје и пијте Моју крв, ви који желите да имате живот вечни, да на тај начин

не бисте били само по образу Божијем, него и да бисте постали богови и вечни и небески цареви који сте се обукли у Мене, Цара и Бога, страшног за демоне, чудесног за ангеле, љубљени синови небеског Оца, вечноживи украси синова људских, угодна обитељи најузвишеније Тројице.

12. Ако је само праобраз овог Тела оправдао Авраама (1. Мојс. 14; 23), ако је само праобраз ове Крви сачувао у животу прворођену децу Израилеву у Египту, ако је само праобраз ове

Крви освештао древну Божију скинију (2. Мојс 12; 23), ако су се праобраз ове Крви и сама Светиња над светињама очистили, освештали и открили као место Божијег имена на земљи и дали свештенике, првосвештенике и помазанике Божије, ако је, дакле, све то учинио праобраз, шта онда не би савршила сама Истина? Ако без праобраза ове Крви Аарон није улазио у Светињу над светињама, онда ће и нама небеса бити неприступачна уколико се не причестимо овом Истином. Без тога нећемо задобити обитељ на небесима, нити ћемо ми сами постати обитељ Бога небеског, ни жртва жива, света и угодна Богу, јер смо само због ње (Крви Христове) добили приступ на небо. *Каква је корист у крви мојој када будем силазио у пропаст*, каже цар и пророк Давид (Пс. 29; 20).

13. Крв Божију мешамо са нашом крвљу зато да бисмо уништили пропадљивост која постоји у њој (нашој крви), јер се у овој, Крви Божијој, садржи велика и неописива корист. Она нас, уместо старима, чини новима, и уместо привременим – вечнима. Она нас чини бесмртнима и вечноцветајућима, као *дрво засађено крај извора вода* (Пс. 1; 3) божанственог Духа, одакле се сабира плод за вечни живот. Тако је из раја потекао извор, али он је био видљив (вештаствен досл. чувствен), и он је лице земље напојио видљивим (вештаственим, досл. чувственим) водама (в. 1. Мојс. 2; 10). Од ове свете Трпезе коју нам је, да се изразим речима псалма, приуговорио Христос *на супрот непријатељима нашим* (Пс. 22; 5), демонима и страстима, појавио се духовни извор који напаја наше душе, усходи на небеса и обраћа очи

ангела ка Лепоти у којој се види богатство премудрости Божије, побуђујући их да пожелеле да проникну у оно што нам је подарила ова Крв. Приступајући Тајнама, ми постајемо царски пурпур или, боље речено, царско Тело и Крв, преображавамо се у синове Божије (о, какво чудо!), постајемо учесници божанског блистања које се тајанствено излива на нас, и озарења које нас чини помазаницима Божијим и даје нам силу, сагласно обећању Христовом (в. Мт. 13; 43), да приликом Другог доласка Оца нашега заблестамо као сунце, само ако скверна, која се налази у души оног што приступа св. Причешћу, не засени то блистање.

14. Због свега тога, немојмо се само унапред чистити и на тај начин приступати, него и после тога, кад добијемо овај божанствени дар, пазимо на себе и покажимо велику будност (опрезност), да бисмо били изнад страсти и обзнанили врлине Онога Који је благоволео да обитава у нама због онога што смо пројавили на основу подобија са Њим. Самима себи дајмо одговор: с ким се то сједињујемо и чега смо се удостојили, и, задививши се превасходном величином дара и величином Његове љубави према нама, устројимо своја дела речи и мисли сагласно *благој и угодној и савршеној вољи Божијој* (Римљ. 12; 2). То је Крв Новог Завета која је утврдила и сам Нови Завет, тј. Еванђеље Христово, *јер је завештање пуноважно тек после смрти* (Јевр. 6; 19). Причешћујући се Крвљу Завета Христовог, пазимо да га својим поступцима не учинимо непостојаним за нас, како нас услед тога не би сустигла казна и вечно мучење као оне што Крв Завета Којом су се освеш-

тали нису сматрали за светињу (в. Јевр. 10; 29). И као што велико обећање припада онима који сачувају светињу добијену кроз св. Причешће – а то обећање је Царство небеско – тако и велика казна очекује оне који су, након примања дара, учинили себе бескориснима. Ако су, каже апостол, они који су се одрекли Мојсејевог закона сагласно овом закону немилосрдно били кажњавани смрћу, утолико ће тежој казни бити изложен онај који Крв Завета није сматрао за светињу и тиме увредио ову велику благодат (в. Јевр. 10; 28-29)..

15. Молим вас, браћо, да благодат Божију у себи сачувамо неумањеном, у потпуности се предавши послушању и испуњењу светих заповести и на делу приносећи себе Богу, јер је и Он Себе дао за нас. Сам Отац је због нас дао Свог јединородног Сина, а Сам Син Божији је дао Себе. Зар ми, са своје стране, нећемо дати саме себе, али не за Њега него за себе саме? Како ћемо, међутим, ми дати себе Христу, Који је Себе предао за нас? Ако у себи утврдимо љубав према Њему и једних према другима, ако се, ради Њега а пред самима собом и другима смиримо под крепку руку Божију, *не мислећи гордо него се смирено понашајући* (Римљ. 12; 16), ако, колико је то могуће, распнемо тело *са страстима и жељама* (Гал. 5; 24), ако умремо за грех и живимо у врлини.

16. Овоме нас учи само распето Тело Христово које нам се нуди као храна, јер, хранећи се Њим, истовремено учимо да учествујемо у Његовим врлинама и страдањима, да бисмо и вечно обитавали и царевали с Њим. И то је он предобјавио кроз пророка Давида, говорећи:

Свето Причешће се назива Тајном зато што оно није само то што ми видимо, него и нешто духовно и несхватљиво, јер Господ управо о томе говори: Дух је оно што оживљава, а тело не користи ништа (Јн. 6; 63). Ако гледаш само оно што је видљиво, онда никакву корист ниси задобио. Ако пак гледаш на дух, тј. ако Хлеб који је пред тобом посматраш на духовни начин, онда ћеш се, када се причестиш, и оживотворити. Он није јело које пролази, него јело које остаје за живот вечни (Јн. 6; 27), Хлеб истинити који је сишао с небеса, жив и који даје живот свету (в. Јн. 6; 33). Онај који не окуси од Њега, неће ни живети. Онај који га окуси живеће у векове, и не само да ће васкрснути, него ће и избећи вечне муке и задобити вечно царство.

Жртва хвале прославиће Ме, и тамо је пут којим ћу му показати спасење Божије (Пс. 49; 23), јер се као помен онога што је Он учинио због нас савршава ова Жртва хвале у славу и похвалу Његову. И као што само Тело и крв Христова уистину лежи пред нама, она (Крв) исто тако говори Богу и Оцу, далеко снажније него крв Авељева, јер је она крв вапила Богу против брата, а ова

крв вапи за нас које је Господ толико удостојио да је постао наш Брат, умиловљивујући Га за нас и помиривши нас са најужвишенијим Оцем; она говори и нама, јасно нам показујући пут љубави, зато што је и Он Сам због љубави према нама умањео (унизио) Самога Себе до нас (тј. до наше природе) и душу Своју положио за нас, показујући нам пут смирења: Јер у смирењу суд

се његов узео: као овца на заклање вођен би (Иса. 53; 7-8), указујући нам на пут послушања зато што је и Он био послушан Оцу, и то до крста и смрти; пут који кроз умртвљавање страсти води у живот вечни.

17. Он Сам је био мртав – а ево, живи у векове и дарује живот онима који су се путем вере и врлине привезали за Њега, прослављајући их и Сам од њих будући прослављан, са беспочетним Његовим Оцем и пресветим и благим и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

Преузето из књиге:
„ГОСПОДЕ, ПРОСВЕТИ ТАМУ
МОЈУ“
(САБРАНЕ БЕСЕДЕ),
Православна мисионарска
школа при храму
Светог Александра Невског,
Београд 2005. стр. 466-473.

БОГОСЛОВЉЕ

ИСТОРИЈСКИ КОНТЕКСТ ХРИСТОВОГ РОЂЕЊА

У вријеме рођења Господа Исуса Христа добар дио свијета био је под влашћу велике и моћне римске државе која се простирала од Сјеверног мора до јужних граница Египта и од Атлантског океана до ријеке Еуфрата. Христос је рођен прије нешто више од двије хиљаде година као палестински Јеврејин, поданик римске државе. Ове двије чињенице условљавају да свако разматрање историјских оквира Христовог земаљског живота, па и времена Његовог рођења, има два плана: један је римски и уопште пагански, а

други палестинско-јеврејски.¹

Историјске податке о животу Господа Исуса Христа налазимо код двојице синоптичара, Матеја и Луке, који дјеловање Христово смијештају у експлицитне историјске оквире, први са тенденцијом да покаже да се у личности Исуса из Назарета испуњава и наставља у Старом завјету отпочета историја спасења, док други са намјером да смјести Исусово дјеловање у шире оквире опште историје човјечанства.² Да-

кле, ова двојица еванђелиста о Христовом рођењу говоре као два различита човјека – један је хришћанин из јеврејства, а други из паганства – и за различиту читалачку публику и са различитом намјером – први за Јевреје да им представи Исуса као очекиваног Месију из старозавјетних пророчких књига, а други за пагане да им прикаже Спаситеља човјечанства.³

Међутим, потешкоће у прецизнијем датирању догађаја

¹ Ненад Ристовић, *Хришћанство и античко наслеђе*, Београд 2010, стр. 9.
² Предраг Драгутиновић, *Увод у Нови*

Завет, Београд 2010, стр. 41.
³ Н. Ристовић, *наведено дјело*, стр. 9.

из Христовог живота постају евидентне већ на самом почетку, тј. приликом одређивања приближног датума Христовог рођења. Наиме, Дионисије Мали је у Риму у VI вијеку начинио први литургијски календар, насупрот Диоклецијановом календару, узимајући као преломну тачку у историји човјечанства, тј. као престанак старе и почетак нове ере, управо рођење Господа Исуса Христа.⁴ Дионисије Мали је око 525. године умјесто дотадашњег рачунања времена по Диоклецијану, „по безбожном прогонитељу хришћана“, предложио да се као полазиште за рачунање времена узме година оваплоћења Господњег.⁵

Приликом одређивања овог преломног момента руководио се сљедећим библијским подацима: а) Господ Исус Христос је рођен у вријеме Ирода Великог (Мт 2, 1; Лк 2, 5); б) Еванђелист Лука извјештава да Јован Крститељ дјелује у петнаестој години цезара Тиберија (Лк 3, 1); в) Лука, такође, извјештава да је Христос имао 30 година када је почео да дјелује и када је страдао, за разлику од Еванђеља по Јовану, гдје Христова дјелатност траје најмање три године (Лк 3, 23).⁶ Дионисије је могао познавати предање, које спомиње Свети Климент Александријски, а према којем је цар Август владао 43 године. Предање о Ок-

тавијановом, Августовом, четрдесетогодишњем владању узимало би за почетак Августовог владања годину 29. прије Христа, тј. годину која означава престанак унутрашњих борби и успостављање гласовитог Pax Augusta ili Pax Romana.⁷

Рођење Господа Исуса Христа

Међутим, Господ Исус Христос је рођен и за вријеме владања Ирода Великог, јер према еванђелским извјештајима (Мт 2, 1 и Лк 1, 5) рођење Исуса из Назарета збило се у вријеме владавине краља Ирода. Дакле, у једној од посљедњих година његове владавине.⁸ Произлази да је Дионисије начинио погрешку у датирању Исусовог рођења од 4 до 7 година, зависно од тога колико је година прије смрти Ирода Великог рођен Исус.⁹ Податак који Дионисије Мали

очигледно није знао знатно мијења његову поставку ствари. Наиме, данас се поуздано зна да је Ирод Велики умро у марту или априлу 4. године прије нове ере, тј. прије Христа (Јосиф Флавије, Ant XVII, 8, 1; Bell I, 33, 8; II, 1, 3), што значи да, ако је Христос рођен у његово вријеме (Мт 2, 1; „у дане Ирода цара“; уп. такође Лк 1, 5), то је могло бити 7, 6, 5. или најкасније 4. године прије нове ере, тј. „прије Христа“.¹⁰

Што се тиче Лукиног извјештаја у коме се каже: „А у дане оне изађе заповијест од цезара Августа да се попише сав свијет. Ово је био први попис за вријеме Киринове управе Сиријом“ (Лк 2, 1-2), он садржи низ проблема у погледу историчности. Наиме, данас је познато да је под Кириновом управом извршен један попис, али вјероватно тек 6. године послје Христа (Јосиф Флавије, Ant XVIII, 1, 1; Bell VII, 8, 1). Такође, није познато да је овај попис обухватио Галилеју, а иначе је непознат феномен да је становништво путовало да би се пописало у свом родном мјесту, пошто то не би имало никаквог смисла за порезнике који су опорезивали имовину поданика у оном мјесту у ком су живјели. Вјероватно не располажући писаним историјским изворима за период од рођења Господа Исуса Христа који описује, еванђелист Лука просто сажима два историјска догађаја

4 П. Драгутиновић, наведено дјело, стр. 41.

5 Anto Popović, *Novozavjetno vrijeme*, Zagreb 2007, str. 81.

6 П. Драгутиновић, наведено дјело, стр. 41.

7 А. Popović, наведено дјело, стр. 81.

8 Joachim Gnilka, *Prvi kršćani*, Zagreb 2003, стр. 21.

9 А. Popović, наведено дјело, стр. 81.

10 П. Драгутиновић, наведено дјело, стр. 41.

– Иродову владавину и попис у вријеме Кирина – који су десет година удаљени један од другог.¹¹

Дакле, за вријеме дуге Августове владавине (умро 14. године по Христу) извршена су три пописа становништва: 28. године прије Христа, 7-6. године прије Христа и 7-8. године послје Христа. Поменути римски функционер, пуним именом Публије Сулпиције Киринаје, био је на дужности у Сирији два пута, најприје између 10. и 6. године прије Христа као војни командант са Августовим налогом да угуши једну побуну и 6. године послје Христа када је послат као царски легат, тј. да управља том провинцијом. И једном и другом приликом то се поклопило са пописом становништва. Како је Лука нагласио да се Христос родио за вријеме првог, ранијег пописа, из тога би произлазило да је Христос рођен за вријеме пописа 7-6. године прије наше ере, мада еванђелиста није навео тадашње Киринајево звање, него оно касније, за вријеме пописа који је извршен 7-8. године наше ере. То је дуго било камен спотицања при одређивању године Христовог рођења јер се за први Киринајев боравак у Сирији сазнало скорије из једног натписа нађеног у Сирији.¹² Наиме, поуздан податак о Иродовој смрти 4. године прије нове ере, податак о попису за вријеме Кирина 6. године нове ере, као и прецизно смијештање петнаесте године Тиберијеве владавине у 29. годину нове ере помажу да се сви ови догађаји који се помињу у Еванђељима по Матеју и Луки, мање-више прецизно историј-

ски лоцирају.¹³

У неким старим календарско-литургијским текстовима Римске цркве, наглашава се да су у вријеме Христовог рођења врата бога Јануса на римском Форуму била затворена. То је наиме код Римљана био знак мира; за вријеме ратова та врата су бивала отворена, а то је прије Христовога рођења траја-

рала није промакла великим старохришћанским мислиоцима. Да се Августов земаљски мир (pax Augusta, pax Romana) и Христов небески мир (pax Christi, pax Christiana) нису случајно поклопили, штавише, да мир који је Христовим рођењем сишао с неба даје савременом Августовом земаљском миру право значење и пуноћу,

Да су Августова свјетска империја и општи мир Богом дане претпоставке за Христово рођење први је, заправо, изнио, у уопштеној формулацији, апостол Павле када је у Посланици Галатима написао (Гал 4, 4): „Када је дошла пуноћа времена посла Бог Свога Сина...” Када се добро проуче историјски оквири Христовога рођења и овоземаљског живота смисао ових ријечи јесте испуњење потребних религијских, ширих духовних и културних, па и политичких услова за појаву и објаву Божије Ријечи свим људима и за стварање универзалне религије.

Римски цар Октавијан Август

ло више деценија готово без прекида. Ово симболично повезивање свеопштег мира који је донио Август и мира који долази са Христовим рођењем има своје исходиште у познатим ријечима пјесме којом су анђели поздравили новорођеног Спаситеља у Еванђељу по Луки: „Слава на висини Богу, а мир на земљи, међу људима добра воља!“ (Лк 2, 14). Ова па-

мишљење је многих хришћанских писаца, прије свих раних отаца Цркве.¹⁴

Мудра и умјерена политика, којом је Август владао својом земљом, наилазила је на скоро опште одобравање. Послје дугогодишњих ратних страха, коначно се свуда настанио мир, а Римљани нису кретали у даља освајања, него су прионули на обезбјеђење свога опстанка и на ојачање граница. У ције-

11 Исто, стр. 41-42.

12 Н. Ристовић, наведено дјело, стр. 10.

13 П. Драгутиновић, наведено дјело, стр. 42.

14 Н. Ристовић, наведено дјело, стр. 11.

лом царству Август је слављен као владар мира. Тако се каже у једном натпису у 9. години прије Христа у мјесту Приене, у Малој Азији, да се хтјело да почетак године пада на Цезаров рођендан; божанско провиђење донијело је, наиме, животу људи највише испуњење „поклонивши нам Августа, испунивши га силом ради добра људи, шаљући га нама и нашим потомцима као Спаситеља који треба да оконча рат и све доведе у ред“. Радосна вијест, произашла од његове благословене владавине, имала је на почетку вијест о рођењу владара: „Рођендан Божији био је за свијет почетак радосних вијести (Еванђеље), које су дошле ради њега“.¹⁵

Религијска преграда која је дијелила Христа и његово учење од државе чији је поданик био – јер сви људи су тада, осим Јевреја, били незнабошци - идолопоклоници – није остала непремостива јер су се и на плану религије, као и на плану политике и културе, стекли потребни услови за Христово рођење. У ствари, пагански грчко-римски свијет је и сам ишао у сусрет Спаситељу.¹⁶ Савременици и сами поданици римске државе су, у разматрању историјских оквира Христовог рођења, дошли до још једног важног закључка: божанске предодређености Римске империје за мјесто и вријеме Христовог рођења. Тако један од теолога који је највише утицао на развој хришћанске мисли, Ориген, пише: Бог је, желећи да припреми народе да приме

његову науку, предодредио да буду под влашћу једног цара, римског, иначе би због многобројности владара и међусобне раздвојености народа било теже да Исусови апостоли изврше оно што им је Исус заповиједио када је рекао „Идите и научите све народе“ (Мт 28, 49). Познато је да је Исус рођен за владавине Августа који је, да тако кажем, удружио многе

Цар Ирод Велики

државе на земљи у једну. Постојање многих држава било би сметња да се Исусово учење рашири по цијелом свијету не само из напријед речених разлога, већ и зато што би стално било неопходно ратовати ради одбране отаџбине... Како би, дакле, ово мировно учење, које не допушта ни узвраћање непријатељима, могло да завлада да у вријеме Исусовог доласка прилике у васељени нису за стално постале спокојније? (Против Келса 2, 30)¹⁷

Да су Августова свјетска империја и општи мир Богом дане претпоставке за Христово рођење први је, заправо, изнио, у уопштеној формулацији, апостол Павле када је у Посланици Галатима написао (Гал 4, 4):

„Када је дошла пуноћа времена посла Бог Свога Сина...“ Када се добро проуче историјски оквири Христовог рођења и овоземаљског живота смисао ових ријечи јесте испуњење потребних религијских, ширих духовних и културних, па и политичких услова за појаву и објаву Божије Ријечи свим људима и за стварање универзалне религије. Те ријечи је и написао апостол који је као пуноправни грађанин Римске империје највише од свих хришћанских благовјесника прве генерације урадио на ширењу еванђељске поруке докле год је могао да стигне путевима којима су претходно прокрстарице римске легије и тако, крећући се у обрнутом смијеру од њиховог кретања, умјесто благодети цивилизације донио благодат спасења у Антиохију, Ефес, Солун, Атину, Коринт, Рим и на саму границу Запада, у Шпанију.¹⁸

Са разорењем Светог града и Храма и буквално је престао Стари савез. Како је тек неколико мјесеци прије разорења јерусалимског Храма у Риму изгорио храм Јупитера Капитолинуса, врховног божанства римске незнабожачке државе, пропала су највећа светишта двају тадашњих религијских система – јеврејског и паганског. Као да је у томе била нека посебна симболика, јер се управо тада, из пепела тих паганских и јеврејских рушевина, попут птице феникса, издигла Христова Црква.¹⁹

**Мастер теолог
Радмило Радовић, протојереј**

15 Едуард Лозе, *Свет Новог завета*, Београд, стр. 132.

16 Н. Ристовић, *наведено дјело*, стр. 13.

17 Исто, стр. 11-12.

18 Исто, стр. 12.

19 Исто, стр. 23.

УЧЕЊЕ СВЕТОГ АПОСТОЛА ПАВЛА О ЦРКВИ

Апостол Павле, на путу за Дамаск, доживео је своје преображење, јер се од гонитеља претворио у проповедника Цркве. То је потпуна промена и истинско преумљење и усмерење ка Христу. Промена живота и пут ка обожењу, била је промена циља и пут ка Богу.

Када је апостол Павле добио откривење свише, онда је само по себи следило да га није добио од других. Међутим, апостол Павле и говори о овоме, да једнако произилази исти закључак, да је његово учење од Бога. Он говори: прилике мог живота показују да се ја нисам учио Јеванђељу ни од светих апостола (Гал.1,17–20), ни од других хришћана (Гал.1,21–24). Из једноставног приповедања о овоме, код њега је произишло: „Ја сам не видевши још апостоле, започео да проповедам Јеванђеље у Арабији и Дамаску, но када сам стигао у Јерусалим, дружи сам се с Петром и Јаковом. Значи да је моје учење сагласно са њиховим. Због чега? Због тога што су из истог извора. Ако је њихово Јеванђеље од Бога, онда је и моје. Из другог: верујући из других цркава нису ме ни видели, али сазнавши да проповедам веру,¹ славили су Бога.

Како би славили Бога, да моје учење није једнако са њиховом вером“?² Да се апостол Павле није обраћао за поуку другим апостолима, то је већ рекао речима: не питах више тела и крви (Гал.1,16). Но, ове речи се могу схватити као израз пу-

у којој је једино и могуће ову Тајну назвати Тајном, која нам у пуноћи открива Христа,⁴ као савршитеља Тајне.

По речима многих свети-теља, посебно Св. Јована Златоуста, „никоме од људи Бог није открио тако велике и неизрециве тајне као апостолу Павлу“,⁵ који није штедео труда и речи, објављујући вољу Божију и тумачећи најдубље тајне вере, како примећује Свети Златоуст. Но, успех није долазио од усмених убеђивања, већ од силе Духа, која је покретала апостолску реч, и нарочито од импресивних знамења и чудеса.⁶

Благоизволео је Бог, вели Павле, „да открије Сина Свога у мени“ (Гал.1,15–16). Откривена је Павлу „тајна Бога и Оца и Христа, у Кома су све ризнице мудрости и знања скривене“ (Кол.2,1–3). Открио је Бог Павлу целокупно „Вечно Јеванђеље“

Свети апостол Павле

ноће његовог обраћења, са потпуним одрешивањем од свега људског.³

Тајна Тела и Крви Христове представља срж свих Посланица апостола Павла, а могло би се рећи и целокупне његове богословске мисли. Из ове Тајне извире и схвата се Тајна Цркве

1 „Апостол Павле је све призвао у веру, али призвавши их, није их остављао њиховој вољи, већ напротив, тим више је повећавао бригу о њима, да би се у свему показали достојни призивања. Ја сам, каже, апостол Павле, да бих све призвао на веру у Господа Исуса Христа, али не тако што би им дао само име, него тако да бих их показао савршеним

и у животу по духу вере, не призиваним само да делају, него и изабранима“, види: Свети Теофан Затворник, *Тумачење Посланице Светог апостола Павла Титу*, Крагујевац 2010, 25.

2 Свети Теофан Затворник, *Тумачење Посланице Светог апостола Павла Галатима*, 73.

3 Наведено дело, 73.

4 „Апостол Павле прави поређење између Адама и праслике Онога који имаше да дође (Рим.5,14), тј. Исуса Христа, и поставља ове тезе: Први Адам, први човек, произашао је из земље, са природним телом; други Адам, други човек, дошао је са неба, обдарен живом душом и животодавним духом (1.Кор.15,45 – 47). Сходно оваквој прасличности, постоји историјска и онтолошка дијалектика између Бога и човека, између стварања и спасења. Јер као што је падом и непослушношћу једнога човека (Рим.5,19), Адам довео смрт на све људе (Рим.5,12), исто је тако благодаћу Христовом, дошло искупљење које даје живот свим људима (Рим.5,17 – 19)“, опширније види код: Јован Брија, *Речник православне теологије*, Београд 1999, 3 – 4.

5 Атанасије Јевтић, *Екклесиологија Светог апостола Павла*, Врњци – Требиње 2006, 11.

6 Свети Теофан Затворник, *Тумачење Посланице Светог апостола Павла Ефесцима*, 9.

(Рим.15,16), које Павле назива: „Домострој (Оикоџоџа),⁷ тајне скривене од векова и нараштаја у Богу“, „тајна Јеванђеља“ и „тајна Христова“. То Јеванђеље апостол Павле истиче у Посланици Тимотеју,⁸ где говори о „Дому Божијем који је Црква Бога Живога“, наглашава „Велику тајну побожности“ (1.Тим.3,15–16). То Јеванђеље је сам Христос, као Богочовек.⁹

Појава вечног Сина Божијег као Човека у Телу и са телом, обухвата по апостоу Павлу, тајну и стварност Цркве као Тела Христовог,¹⁰ „јер је тајна и стварност Цркве потпуно обухваћена тајном Христовом“.¹¹ „Учење апостола Павла о Цркви као Телу Христовом јесте

Црква представља наставак, продужетак, проширење и испуњење тајне Оваплоћења, јер крајњи циљ Оваплоћења Божијег, био је, да Оваплоћени има „тело“, што јесте Црква. Оваплотивши се, Христос је, „узео на себе тело Цркве“, и постао је првина (απαρχη) тела Цркве и глава (κεφαλη) тела Цркве. На тај начин, као Богочовек, јесте у Цркви, тачније, Он јесте Црква, јер глава и тело чине једно тело. То јединство Христа и Цркве изражава се најпотпуније у Тајни Свете Евхаристије, као „заједници тела и крви Богочовека Христа“.

најпотпуније учење о Цркви“,¹² јер доводи у најужу везу са великом тајном Оваплоћења. У тајни Оваплоћења Бог се јавио у телу, постао је тело и Цркву је учинио Телом Својим. „У Христу Богочовеку видимо рођење Бога у човеку и рођење човека у Богу“.¹³

Црква представља наставак, продужетак, проширење и испуњење тајне Оваплоћења, јер крајњи циљ Оваплоћења Божијег, био је, да Оваплоћени има „тело“, што јесте Црква. Оваплотивши се, Христос је, „узео на себе тело Цркве“, и постао је првина (απαρχη) тела Цркве и глава (κεφαλη) тела Цркве. На тај начин, као Богочовек, јесте у Цркви, тачније, Он јесте Црква, јер глава и тело чине једно тело.¹⁴ То јединство Христа и Цркве изражава се најпотпуније у Тајни Свете Евхаристије,¹⁵ као „заједници тела и крви Богочовека Христа“.¹⁶

Ово сједињење Христа и Цркве изражава апостол Павле и упоређује са сједињењем¹⁷ у

браку. Света тајна брака представља само слику и „предобразац“ „Велике тајне“ духовног брака између Небеског женика Христа и Невесте Његове Цркве. „Тајна је ово велика, а ја говорим о Христу и о Цркви“ (Еф.5,32). И овде апостол Павле истиче духовно – телесно сједињење Христа и Цркве. У овом савршеном јединству Цркве са Христом, и удова (чланова) њених са Христом, пројављује се и открива пуни смисао саборности Цркве“.¹⁸ Тако је у Богочовеку Христу садржана сва тајна Цркве, „јер се у Христу возглављује све и на небу и на земљи, тј. сва логосна створења и сав створени свет“.¹⁹

У богословској терминологији апостола Павла, реч Црква има више значења. „Сама реч Црква, долази од глагола екалео, што значи призивати, звати. Тиме се изражава идеја призвања. Чланови Цркве су позвани силом и благодаћу Божијом. А благодат Божија је та која „отвара очи ума нашега да би се разумеле јеванђелске

7 „Грчка реч *Оикоџоџа*, Словени су превели са домострој, тј. устројство дома+план и распоред изградње и руковођења дома. Божанска икономија (домострој) је Божији премудри план стварања, уређивања и спасења света и нарочито рода људског. Речју икономија (домострој), Св. Писмо и св. оци најчешће називају Божији план и дело спасења света и рода људског у Христу у Цркви, као Дому Божијем и нашем“, види код: Атанасије Јевтић, *Екклесиологија Светог апостола Павла*, 11 – 12.

8 „Три посланице, 1. и 2. Тимотеју, и Титу, које су упућене пастирима црква, називају се „пастирске посланице“, види опширније код: Јоанис Каравидопулос, *Увод у Нови Завет*, Београд – Шибеник 2005, 170.

9 Јустин Поповић каже да: „Богочовечност Богочовека Христа, код ученика Христових представља апостолност, која је у ствари добровољност, усвојена, св. подвизима, св. врлинама: вере, наде и љубави“, опширније о овој теми види код: Јустин Поповић, *Православна Црква и Екуменизам*, Солун 1974, 40.

10 Наведено дело, 18.

11 „Реч тајна преведена је од грчке речи *μυστηριον* (у западном произношењу: мистерија), задржавши тако сву дубину и ширину те грчке речи, за разлику од западног термина *sacramentum*, који је и ужи и сиромашнији него реч „мистерион“, тајна. Док реч sacramentum говори само о сакралности тј. светости једног акта или предмета, дотле реч мистерион, или тајна, указује и на друге, веће и дубље, тајанствене димензије свештеног предмета или свештенорадње. Према томе, мистерион или тајна, и поред тога што открива свој тајанствени садржај, истовремено и скрива исти, и захтева дубље посвећивање и партиципирање те стварности“, види код: Атанасије Јевтић, *Духовност православља*, Београд 1990, 64.

12 Атанасије Јевтић, *Екклесиологија Светог апостола Павла*, 103.

13 Павле Евдокимов, *Христос у руској мисли*, Манастир Хиландар 2006, 154.

14 „Христос је глава Цркве, тако да је једно тело Христос и Црква“, опширније о овој теми види код: Атанасије Јевтић, *Екклесиологија Светог апостола Павла*, 103.

15 Преузето са: http://www.pravoslavlje.rs/broj/968/teksr/crkva_i_evharistija/

16 Атанасије Јевтић, *Екклесиологија Светог апостола Павла*, 243.

17 „Сједињавање светости и верности, по

речи апостола Павла, у једним истим лицима, указује на нераздроживост догмата и учења о моралу у хришћанству, вере и врлине у животу сваког хришћанина“, види: Свети Теофан Затворник, *Тумачење Посланице Светог апостола Павла Ефесцима*, 30.

18 Атанасије Јевтић, *Екклесиологија Светог апостола Павла*, 244.

19 „Код апостола Павла, возглављење (сједињење) свега, нема ничег заједничког са пантеизмом, ни јелинизмом, нити са Оригеновом апокатастазом“. Наведено дело, 248.

проповеди“.²⁰

Улазак човека у заједницу, то јест, евхаристијско сабрање, за разлику од његовог учлањења у друга друштва, подразумевао је лични однос човека са Христом а то је значило апсолутно поштовање Христа као Бога, и потпуна оданост Њему. У овом контексту, сам улазак човека у ово сабрање претпостављао је да он остави сваку животну бригу и да промени свој природни начин живота, да доживи покајање,²¹ то јест преумљење,²² што се пре

20 Молитва 9. коју православни свештеник изговара на Јутрењи за време читања Шестопсалмија.

21 „Покајање је почетак, средина и крај хришћанског начина живота“, опширније о овој теми види код: Свети Григорије Палама, *Сабране беседе*, 59. беседа: „О чину Светог Крштења, о покајању и о ономе шта о њему каже Свети Јован Крститељ“, Београд 2005, 491.

22 „Важно је истаћи чињеницу да покајање, иако представља позив на промену и преображај сваког појединца, ипак није само лични подвиг, него уједно и саборни подвиг заједнице као Тела Христовог. Апостол Павле ставља до знања да се стање покајника итекако тиче саме заједнице којој он припада: „Ако страда један уд, с њим страдају сви удови; а ако ли се један уд прославља, с њим се радују сви удови“ (1. Кор. 12, 26). Ова констатација, свакако, тајну покајања доводи у директну везу са Евхаристијом, у којој се и остварује Црква као заједница Тела и Крви Христове“, види: Свети Дионисије Ареопагит, *О црквеној јерархији*, Шибеник 2009, 24.

свега огледало у окретању ка Христу. То окретање ка Христу и будућем Царству, Свето Писмо Новог Завета је представило кроз опис опредељења апостола да следују Христа остављајући све, и жене, и децу, и родитеље, и свако своје имање.

Човеково спасење од смрти било је остварено једино у евхаристијској заједници. А та заједница постаје Царство Божије на земљи, Христовим²³ другим доласком. Човеково учествовање у заједници претпостављало је промену старог начина постојања, узимање и подизање крста на себе. Јер Крстом својим,²⁴ Господ наш Исус Христос је уништио клетву која је била од дрвета,²⁵ изменио красоту твари,²⁶ ослободио од ње

23 „Исус Христос не носи назив Спаситеља зато што доноси свету просто лепо откривење, једно узвишено учење о личности, него зато што уноси у историју собом „стварност личности“, чинећи је темељом и „ипостасју“ личности сваког човека“, види: Јован Зизјулас, *Од маске до личности*, 66.

24 „Последица Пилатовог става је била та да је Исус Христос осуђен на смрт – разаципањем на Крсту“, опширније о овој теми види код: Јевсевије Памфил, *Историја Цркве*, Шибеник 2003, 30.

25 Октоих, Субота, Велико вечерње, стиховне стихире васкрсне, глас 2.

26 Октоих, Субота, Велико вечерње, стиховне стихире васкрсне, глас 2.

васцели род људски²⁷ и источио бесмртност људима.²⁸ Као што дрво непослушности произведе смрт у свету, тако дрво Крста – живот и нетрулежност.²⁹ То је разлог што се Часни Крст у Православној цркви назива славом анђела и раном демона,³⁰ јер Крст је узрок обожењу свих³¹ и њиме се сви правоверни људи обожише.³² Као што и каже црквени песник: Крст је дигнут на Месту лобање, процветао нам је бесмртност из ребра Спаситеља као из извора непресушнога,³³ тако и Православна црква исповеда: Крст је чувар васељене, Крст је украс Цркве, Крст је царевима сила, Крст је вернима утврђење, Крст је ангелима слава, а демонима рана.³⁴

**мр Младен Јурошевић,
протонамјесник**

27 Октоих, Недеља, На хвалитне стихире васкрсне, глас 4.

28 Велики Петак, Антифон 15, сједален.

29 Октоих, Уторак, Вечерња, на стиховне стихире крстне, глас 3.

30 14. септембар, на Јутрењи, сједален.

31 13. септембар, Јутрење, канон предпразништва, песма 1.

32 Мирко Ћ. Томасовић, *Нови Адам, Тајна човека у светлости библијско – литургијско – светоотачког поимања*, 241 – 242.

33 На стиховне стихире крста, глас 1.

34 Ексапостилар у среду и петак.

ХРИШЋАНКА И ИСТОВРЕМНО ПАГАНКА

Наша душа је по својој природи хришћанка, али је по својим страстима паганка. Она је невеста Христова над којом је демон учинио насиље, па је од царице постала блудница. Она је лик и обличје Божије, али у њој истовремено постоји и одраз сатаниног мрачног лика. Она је становница земље, тог зрнца које кружи космосом, али је истовремено и поприште велике и последње битке између Бога и палог архистратига. Она је робиња света, у свом постојању ограничена је и условљена простором и временом, и управо она одлучује о његовој судбини. Живи у бујици времена, али уједно припада вечности. Заборавила је на себе и опчињена је фантазмагоријом земних слика, привидима своје страсне уобразиље и снови-ма неоствариве среће. Али њу ништа на земљи не чини задовољном тако да се овде осећа као странац. Она је заборавила на себе, али је Бог ради ње створио безбројне светове и Промисао Божији управо ради њеног спасења управља космосом и историјом. Сликвито речено, човекова душа држи у својој руци кормило васељене. Створена је за богоопштење, али најчешће тежи ка општењу са демонима. Она је делић неба који је пао у бласто. Душа је усамљена маска усред бучног карневалског шаренила. Уколико заборави на своје божанско достојанство, поистовети се са црвом и зарије у бласто или, пак, осети трагичност свог постојања и почне да се пита зашто јој је дат овај живот и због чега је

уопште доспела на земљу. Душо моја, реци ми ко си ти? Ако си с Неба, зашто онда тражиш срећу у прљавштини, ако си са земље, откуд та твоја чежња за Небом? Ако си царица, зашто си се онда обукла у те просјачке рите уместо да на себи имаш гримизни

Архимандрит Рафаил Карелин

царски огртач? Ако си се пак родила као сиромашна, зашто онда тражиш богатство које ниси ни имала? Ако не знаш за Бога, како то да твоје срце усред овосветске буке изненадно затрепери од теби несхватљивих речи молитве као од неке песме

која се чује у раном детињству? Ако се не сећаш раја, откуд онда те вреле сузе које ти пеку срце, сузе непознате љубави слађе од свих уживања овог света? Ко је то у твојим дубинама урезао тајанствено име Божије? Како си могла да на Њега заборавиш, као богаташ који је закопао благо а затим заборавио где се то место налази? Ко си ти у ствари? Да ли си планински орао сломљених крила или голуждриво птиче које беспомоћно пузи по земљи док га вроне посматрају с дрвећа и гракћу на њега? Зашто понекад вичеш и дрхтиш због унутарњих мука као звер која је упала у замку па гризе гвожђе, желећи да се ослободи, све док не паднеш од изнемоглости? Будући слична бестелесном анђелу, обучена си у привремено тело које ће након смрти иструлити у мртвачком сандуку. Како си постала неко ко носи леш? Пошто око себе видиш слике и авети смрти, зашто онда тераш од себе, као каквог непријатеља, мисао о томе да ће смрт неминуовно доћи и код тебе? Зашто си се тако чврсто ухватила за

Душо моја, реци ми ко си ти? Ако си с Неба, зашто онда тражиш срећу у прљавштини, ако си са земље, откуд та твоја чежња за Небом? Ако си царица, зашто си се онда обукла у те просјачке рите уместо да на себи имаш гримизни царски огртач? Ако си се пак родила као сиромашна, зашто онда тражиш богатство које ниси ни имала? Ако не знаш за Бога, како то да твоје срце усред овосветске буке изненадно затрепери од теби несхватљивих речи молитве као од неке песме која се чује у раном детињству? Ако се не сећаш раја, откуд онда те вреле сузе које ти пеку срце, сузе непознате љубави слађе од свих уживања овог света? Ко је то у твојим дубинама урезао тајанствено име Божије? Како си могла да на Њега заборавиш, као богаташ који је закопао благо а затим заборавио где се то место налази? Ко си ти у ствари?

овоземни живот, као кад се крпељ зарије у псеће ухо? Господ ти је дао све што ти је потребно за спасење, но ти си попут слепца који носи џак а не зна да је пун злата. Душо моја, зашто си се, ти која си по својој природи једноставна попут зрака светлости, претворила у клупко неразрешивих противречности, у чвор са скривеним крајевима који човек не може сам да развеже? Зашто си, душо моја, постала слична неразумном детету које се игра са змијом отровницом и диви се њеним шарама

или пак бере цвеће на површини живог блата?

На све ово моја душа ми одговара: „Ја сам пала звезда која чува сећање на Небо, ја сам љубав Христова. Ради мене је Он на земљу сишао. Господ ме је створио као одсјај Божије светлости и дао ми царски прстен како бих се с Њим верила. Тај прстен је моја слободна воља. Ех, велика је љубав Божија према мени, јер Он ме речју Својом створио и Крвљу Својом искупио! Спасењу моме Небеса ће се радовати, а због погубли

моје туговаће анђели као браћа над мртвачким сандуком своје млађе сестре! Више ме ништа не питај, јер сам тајна и за себе саму. Изван граница речи је област ћутања и тајну ће моју открити вечност“.

**Архимандрит
Рафаил Карелин**

Преузето из књиге:
Архимандрит Рафаил (Карелин),
Душевна болест, Манастир
Успења Пресвете Богородице –
Подмаине, 2014. год., стр. 62-65.

БОГОСЛОВЉЕ

ЛОГОС ПОСТАДЕ ТИЈЕЛО О ЦРКВИ КАО ТИЈЕЛУ ГОСПОДЊЕМ

16

ЖИВОТВОРНИ ИСТОПНИК

Логос постаде тијело - овим ријечима Свети јеванђелист Јован испишује прве странице свог Јеванђеља, говорећи о великој тајни и љубави Бога Творца према човјеку и творевини. Узвишеним богословским мислима исказује оно што људски ум може само вјером примити, а то је догађај рођења Сина Божијег, који „настани се међу нама, и видјесмо славу његову, славу као Јединороднога од Оца, пун благодати и истине“ (Јн.1,14)¹

Рођење Христово је догађај

Оваплоћења Сина Божијег. Логос - Син Божији узима људско тијело и настањује се међу нама. Зато велики апостол Павле каже да је Оваплоћење „велика тајна побожности, јер Бог се јави у тијелу“ (1 Тим.3,16). Крајње посљедице Оваплоћења за човјека свакако су васкрсење и прослављање људске природе, обнављање палог човјека и живот вјечни.

Међутим, апостол Павле у чину Оваплоћења, види и саму тајну Цркве Христове као Његовог Тијела. У Посланици Ефесцима, овај богонадахнути апостол упоређује однос су-

пружника у браку са односом Христа и Цркве: „Мужеви, волите своје жене као што Христос завоље Цркву и себе предаде за њу... Тако су дужни и мужеви да воле своје жене као своја тијела; јер ко воли своју жену, самога себе воли. Јер никад нико не омрзну на своје тијело, него га храни и његује, као и Господ Цркву. Јер смо сви удови тијела Његова, од меса Његова и од костију Његових. Тога ради оставиће човјек оца својега и матер и прилијепиће се жени својој и биће двоје једно тијело. Тајна је ово велика, а ја говорим о Христу и о Цркви“.

„Називајући Цркву тијелом Христовим Свети апостол доводи у везу њено биће са тајном Оваплоћења Бога Логоса и показује да се живи и непромјенљив основ видљивости Цркве налази управо у томе што: *Логос постаде тије-*

¹ Јеванђеље од Јована започиње ријечима: „У почетку бјеше Логос (Ријеч), и Логос бјеше у Бога, и Логос бјеше Бог“ (Јн.1,1). Христовођена и богонадахнута мисао Светог еванђелиста Јована види тај први почетак, прапочетак, почетак свију почетака, сав испуњен Логосом, Богом: Он је почетак, Он испуњује сав почетак, Он је „у почетку“. На почетку свега, испред свих почетака, као почетак и бића, и постојања, и света, и живота, стоји Бог Логос: Творац свега што је почело и постојањем траје. Овај Свепочетак је тиме Свепочетак што нема почетка; он је у непрекидном

трајању; и Он даје силе свима почецима у створеном свету да постојањем трају, и развијају се, и одвијају се у најразноврсније облике постојања и збивања. Зато је и изречена ботомудра реч која значи не само трајање већ светрајање: = беше. Али овај глагол је пушта граматичка схема ако није испуњен Логосом = Мудрошћу, Речју, Богом. Види: Ј. Ђелијски, Тумачење Светог еванђеља по Јовану, Манастир Ђелије, Београд 1989.

ло (Јн.1,14). И још показује да Црква, зато што је Тијело Христово, непрекидно и непосредно зависи од Оваплоћеног Бога Логоса у свему што је чини Црквом. Неизмјерну пуноћу богочовјечанских дарова и моћи и силе и власти она добија од Њега, Који све што је њено испуњује Собом (Еф.1,23; Кол.2,9)².

Зависност Цркве од Оваплоћеног Бога Логоса остварује се у функционисању Цркве као Тијела Христовог, Тијела коме је Глава Христос. Црква је тако богочовјечански организам састављен из дијелова, како опет вели апостол Павле „као што је тијело једно и има удове многе, а сви удови једнога тијела, иако су многи, једно су тијело, тако и Христос“ (1Кор. 12,12).

Разумијеваћи ријечи Светог апостола Павла о Цркви као савршеном богочовјечанском организму, Свети ава Јустин Ђелијски, опет пише: „Пошто свим бићем својим и свом делатношћу својом потпуно зависи од Оваплоћеног Бога, Црква се сва заснива на историјској стварности еванђелске благовести: *Логос постаде тијело*, тј. постаде Богочовек. Ова истина је основна истина Цркве, темељ Цркве. Стога је Црква у свему и по свему богочовјечански организам на првом месту, а затим богочовјечанска организација. Сва природа Цркве у свима пројавама својим има богочовјечански карактер. Из тога логички следи и њено богочовјечанско делање у свету: што је Богочовеково – оваплотити у човеку и човечанству“³.

2 Ј. Ђелијски, *Човек и Богочовек*, Ђелије-Ваљево 2018, 93.

3 „Јер Црква и није друго до чудесни и чудотворни богочовјечански организам, у коме се сарадњом благодати Божије и слободне делатности човекове

Свети Јован Дамаскин вели да се Син Божији очовјечио како би човјеку поново даровао оно због чега га је и створио. Створио га је по својем образу, умственог и словесног. Створио га је и по својем подобју, савршеног у врлинама, колико то може бити доступно човјековој природи, јер су врлине као неки признаци божанске природе: безбрижност и неодвојивост Његове пажње и цјеловитост, исто тако добротата, премудрост, праведност и слобода од чињења зла. Ставивши човјека у заједницу са собом узео га је до непропадљивости... Предавши нам оно што је узвишеније и пошто то нисмо сачували, Он постаје причасник наше природе, како би собом и у себи обновио што је по Његовом образу и подобју⁴.

обесмрћује, обогочовекује све што је човечије, све – осим греха. У богочовјечанском организму Цркве сваки верник је као жива ћелија која постаје саставни део његов и живи његовом живототворном богочовјечанском силом. Јер бити члан Цркве значи: саоваплотити се Богочовеку, постати сутелесни његов (Еф.3,6), органски део богочовјечанског Тела Његовог (Еф.5,30; 1 Кор.12,12-13); једном речју: обогочовечити се у васцелој реалности своје човечанске личности“ Исто, 92.

4 Свети Јован Дамаскин, *Источник знања*, Београд-Никшић 2001, 298-299; Свети Атанасије Велики каже да Син Божији није желио напросто да узме на Себе тијело, нити је хтио само да се појави; јер, да је само то хтио, могао је да се појави и да то Његово богојављење буде остварено кроз неко друго тијело које је веће од нашега. Али, Он прима наше тијело, и то не било какво, него од Пречисте и нескверне Дјеве, која мужа не бјеше искусила; прима тијело које је чисто и нетакнуто мушким општењем. Будући да је силан и да је Створитељ свега, Он саздаје у Дјеви храм за Себе, односно тијело, и усваја га као какав орган у коме се може познати и у коме је настањен. И тако, пошто су сви људи одговорни за смртну пропаст, Логос је примио од нас тијело које је подобно нашим тијелима, и предао га је смрти у име свих, односно пружио га је Оцу; а учинио је то због Свога човјекољубља, да би, пошто сви у Њему умру, био уништен закон пропадљивости који је људима наметнут. Јер, у Тијелу Господњем искупљени смо од власти смрти, и за њу нема више мјеста међу

„Као савршеном Богочовеку, Њему ништа људско није непознато (Јн. 24,25; Јевр. 2,14,17-18). Он је постао човек, остајући Богом, да би као Бог дао људској природи божанску силу, која би људе одводила најприснијем, богочовјечанском јединству са Богом. И та божанска сила Његова непрекидно ради у богочовјечанском Телу Његовом – Цркви, сједињујући људе са Богом кроз благодатни и свети живот“⁵.

Процес спасења се наставља у Цркви Христовој као Његовом Тијелу. Благодат Светога Духа и његови дарови раздјељују се члановима Цркве кроз свете тајне. Учлањујући (утјеловљујући) се у ово Тијело, човјек хришћанин постаје део заједнице богочовјечанског организма који се наочиглед остварује у евхаристијском сабрању Цркве. Најприснија заједница Бога и човјека јесте у Литургији, у Светој тајни причешћа. О томе пише апостол Павле у Посланици Коринћанима: „Чаша благослова коју благосиљамо није ли заједница крви Христове? Хљеб који ломимо није ли заједница тијела Христовог? Јер један је хљеб, једно смо тијело многи, пошто се сви од једнога хљеба причешћујемо“ (1Кор. 10,16-17).

Црква јесте Тијело Христово и Његова ”пуноћа”. Тијело и пуноћа – ова два појма узајамно и тијесно су повезана у мисли Светог апостола Павла, и узајамно се објашњавају:

људима који су Њему подобни; да би људе, који су допали пропадљивости, изнова вратио у непропадљивост, да би их, усвојивши тијело, вратио из смрти у живот, и да би благодаћу васкрсења одагнао од њих смрт, као што огањ уништава трску“. Свети Атанасије Велики, *Против идола, о очовечењу Бога Логоса*, Нови Сад 2003, 137.

5 Ј. Ђелијски, *Човек и Богочовек*, Ђелије-Ваљево 2018, 92.

„Који јесте Тијело Његово, пуноћа Онога Који све испуњава у свему“ (Еф. 1,23). Црква јесте Тијело Христово зато што она јесте Његово употпуњење. И Свети Јован Златоуст управо у овом смислу преноси мисао Светог апостола Павла: „Црква је употпуњење Христово на исти начин на који глава употпуњује тијело, тијело се употпуњује главом“. Христос није сам. „Он је уготовио читав род људски да следује Њему, да се приљубљује Њему и да се приброји Његовој војсци“. Свети Јован Златоусти даље наставља: „Погледајте како он (Свети апостол Павле) представља Христа као Онога Кога су неопходни сви Његови удови. То значи да ће Глава бити употпуњена тек онда када Тијело буде употпуњено, када будемо сви заједно, сједињени и узајамно повезани“. Другим ријечима, Црква је продужење и ”употпуњење” Светога Оваплоћења или, тачније оваплоћенога живота Сина, и „свега онога што се нас ради збило, Крста, Гроба, тридневна Васкрсења, Вазнесења на небеса и сједења са десне стране Оца“⁶.

Зато хришћанство и јесте од самог почетка настало као стварност заједничарења, као заједница. Бити хришћанин значи припадати Цркви као заједници. Нико не може бити хришћанин сам по себи, као изоловани појединац, него само у заједници ”са браћом”, у ”заједничарењу” са њима. Лично увјерење па, чак, и правила живота још увијек не чине човјека хришћанином⁷.

6 Г. Флоровски, *Црква је живот*, Београд 2005, 420.

7 Хришћанско биствовање претпоставља и у себи укључује чланство у заједници, утјеловљење у заједницу. И ово одмах мора да буде прецизирано: у

Свети Никола Кавасила на ову тему каже: „Кад би неко могао да види Цркву онако како је она сједињена са Христом и како се причешћује Тијелом Његовим, он ништа друго не би видио него само Тијело Господње. Из тог разлога апостол Павле пише: „Ви сте Тијело Христово, и удови понаособ“ (1Кор. 12,27)“.

Учење Светог апостола Павла о Цркви потврђује истину којом се она, Црква Христово, пројављује као вјерујући народ Божији, као Тијело Цркве – Тијело Христово, и Света Евхаристија као Тијело Христово, потпуно сједињени и поистовјећени у јединственој и недјеливој заједници и заједништву. На ријечи апостола

Свети Јован Дамански

Павла поново се надовезује Свети Јован Златоуст који тумачи Посланицу Коринћанима и вели како нас евхаристијска заједница у Тијелу и Крви Христовој најтјесније сједињује са Христом и чини нас Тијелом Христовим, тј. поистовјећује нас са тим тијелом. Кроз то заједништво у светињама ми као чланови Христови сједињујемо се не само са Христом, него и међусобно у Светој Евхаристији, у Све-

заједницу апостолску, то јест у заједничарење са дванаесторицом и њиховом благовијешћу. Хришћанску заједницу је сабрао и установио Сам Господ Исус Христос ”у дане Свога живота у тијелу”, образовавши је, макар у зачетном виду, тако што је изабрао и назначио дванаесторицу, које је именовао у звање Својих апостола или посланика. Флоровски, 416-417.

тој Литургији, како закључује Златоусти Светитељ, ”ми се сједињујемо и међу собом и са Христом“⁸.

Свети Никола Кавасила на ову тему каже: „Кад би неко могао да види Цркву онако како је она сједињена са Христом и како се причешћује Тијелом Његовим, он ништа друго не би видио него само Тијело Господње. Из тог разлога апостол Павле пише: „Ви сте Тијело Христово, и удови понаособ“ (1Кор. 12,27)“⁹.

Исто тако, овај Светитељ, на другом мјесту, слично говори о Другом доласку Господњем: „Оно што ће се у овај дан Васкрсења збити са онима који ће оживјети, када ће се кости и дијелови и удови тијела сјединити са главом како би се цјеловитост тијела васпоставила, то ће се збити и са Спаситељем Христом, заједничком Главом свих хришћана. И када Глава само бљесне над облацима, сабраће са свих страна своје удове, и биће Бог међу боговима, дивни врх дивнога окружења“¹⁰.

Велика је ово тајна побожности, како каже Свети апостол Павле, Бог се јави у Тијелу. Црква поста Тијело Његово, а ми удови понаособ.

**докторант
Жељко Теофиловић,
протојереј-ставрофор**

8 Еп. А. Јефтић, *Христос нова пасха, књига друга*, Београд-Требиње 2007, 516-517.

9 Н. Кавасила, *Тумачење Свете Литургије*, Нови Сад 2002, 143-144.

10 Н. Кавасила, *О животу у Христу*, Нови Сад 2002, 164.

СПАСЕЊЕ ДУШЕ ИЗ ДУБИНЕ БЕЗДАНА

Смисао духовне борбе и уљепшавања нашег духовног лика, потпомогнут постом, молитвом, исповијешћу и крунисан Светим Причешћем, налази свој коначни смисао у спасењу наше душе. Период поста идеално је вријеме да се ослободимо човјекоугодништва, земљоцентричности и пролазности, трудећи се да постанемо богоцентрични и вјечни, користећи примарна средства Цркве с циљем спасења душе. Наша бесмртна душа као створена по „Лику и подобију Божијем“ тежи Господу и са сузама Га тражи јер ју је привукао Својом љубављу. Међутим, снага и чежња душе ка небесима бива спутавана чежњом нашег бића за овоземаљским, чулним и материјалним свијетом. Зато се морамо жртвовати

да души вратимо достојанство непроцјенљиве вриједности које је нарушено у личности огријеховљеног човјека. Душа нас уздиже високо у невидљиво царство духовних сила и чини нас побједницима гријеха и господарима природе. Човјек чини себи највеће зло када повриједи и гријехом осакати своју душу. Она је драгоценија од свих драгоцености овдје на земљи.

Дане поста и молитве треба да проводимо управо размишљајући како да се ослободимо гријеховног ропства и

почнемо борбу са гријехом. Да бисмо победили гријех, прво морамо да видимо и признамо своје гријеховне слабости, а затим да уложимо огромне напоре наоружавши се оружјем против злих и мрачних сила. Господ је рекао својим ученицима, а преко њих и нама, да се овај род изгони постом и молитвом. Овдје се мисли на молитву чисте и свете душе која се кроз молитву и пост

везује за небо и има моћ да са неба низведе силу која може да очисти душу и уништи гријех у човјеку. Такве молитве имали су угодници Божији који су радосно и свијетлог лица постили и душом разговарали са Богом. Наш Творац и Љекар душа и тијела најбоље познаје наша људска осјећања, плач душе, њено крварење и распеће у одређеним моментима.

У Посланици Светог апостола Петра читамо: „Примајући крај вјере своје, спасење душа“ (1.Петр.1,9). О томе и Свети владика Николај Велимиро-

вић говори: Шта је крај вјере, браћо? Спасење душе. Шта је циљ вјере? Спасење душе. Шта је плод вјере? Спасење душе. Ми дакле не држимо вјеру ради вјере него ради спасења душа наших. Ми вјерујемо ради спасења душа наших. Ко има истиниту вјеру, тај мора знати да је вјера управо ради спасења душе. Ко мисли да његова вјера нечему другом више служи, а не спасењу душе његове, тај нити има истиниту вјеру, нити познаје драгоценост душе своје.

Иако знамо да смо само прах земаљски и у прах се враћамо, да је душа бесмртна и да су у Господу сви живи, чак и ако за себе мислимо да живимо праведно и да ћемо се, по милости Божијој, спасити вјечних мука, ипак се у дубини

душе бојимо смрти наше и смртог овоземаљског расанка са вољеним особама. Сама помисао на смрт обузима нас страхом од паклених насеља. Тај страх имали су чак и многи праведни и свети старци подвижници. О томе проповијода и Јован Љествичник говорећи како је неки монах, иако велики подвижник, размишљајући о смрти, често падао у екстазу као да пада у несвијест као епилептичар, а браћа су га односила јер готово да није могао да дише. За хришћанина смрт има два лица. Једно које је

Дане поста и молитве треба да проводимо управо размишљајући како да се ослободимо гријеховног ропства и почнемо борбу са гријехом. Да бисмо победили гријех, прво морамо да видимо и признамо своје гријеховне слабости, а затим да уложимо огромне напоре наоружавши се оружјем против злих и мрачних сила. Господ је рекао својим ученицима, а преко њих и нама, да се овај род изгони постом и молитвом. Овдје се мисли на молитву чисте и свете душе која се кроз молитву и пост везује за небо и има моћ да са неба низведе силу која може да очисти душу и уништи гријех у човјеку

ужасно јер нас подсећа на посмртне тјелесне и душевне муке и страдања, посмртно прохођење митарстава и сусрет са сопственим гријеховима, за које мора дати добар одговор, као и сагледање гнојних душевних рана и бездана адског који му се отвара. Друго лице је свијетло јер у себе укључује васкрсење мртвих које ће се збити о Другом доласку Христовом. У Господу Исусу Хри-

сту смрт је само привремено уснуће. Ми који носимо бесмртну душу у смртном тијелу, треба свој страх да предамо Христу, Побједитељу над смрћу, и да живимо богоугодно, сјећајући се дана кончине своје.

Знајући да је наш живот као један дан и да ћемо сви, прије или касније, умријети, цијенимо сваки дан свог овоземаљског живота, као дар од Бога за покајање, трудећи се

да у њему учинимо што више добрих дјела ради украшавања душе своје као највећег дара од Бога. Пловимо у спасоносним данима очишћења, данима када скидамо се себе слојеве гријеха, од којих се природа ослободила доласком Богочовјека у овај свијет. Оваплоћење Бога и јесте средство којим Бог објављује циљ и смисао нашег бића. Радујмо се предстојећим данима и сусрету са Господом који се очовјечио да би нас обожио, то јесте постао је ради нас човјек у тијелу, да бисмо ми постали богови по благодати. Радујмо се, трудећи се да спасимо душу своју и ускликнимо радошћу неисказаном: „Слава на висини Богу, а на земљи мир, међу људима добра воља“!

*Милош Зекановић,
протојереј*

ЗЛАТНА МИЛИЈАРДА

Златници?
Новац?
Ил' шта друго?
Друго, друго,
моја туго,
управо то
што мислиш,
златни
милијардери,
богаташи
без Лазара

Ових златних је
све у свету,
ал' им је мало,
зато ће отети
и сиромасима,
да и у златној старости
свега има

Краве?
а и оне су штетне,
траве и кисеоник
нестају,
ако неко пита,
шта са њима,
као и са осталима

Милијардери,
ми сми апостоли
новог доба,
ко хоће да чује,

нека проба,
ал' ми ретке
примамо,
златне да,
а остале
ликвидирамо

Ко нам шта може?
једне на Марс,
друге на разне
планете,
а већину у
глину,
па ми то из
нове хуманости
чинимо,
то су наше
вредности,
њима живимо

Да, да,
читали смо причу
о богаташу и Лазару,
док је Лазара било,
ал' ево,
сад смо само ми,
и шта нам фали?

Свога цара,
земаљског владара
ускоро крунишемо,
ил' волите,

короном венчавамо,
да царујемо и
царујемо, а душом
једемо и пијемо,
а све који
глас дигну,
целати наши
ће да стигну

Нерон, Диоклецијан,
Хитлер, Стаљин,
то су мале бебе,
ми смо на врху
еволуције,
дигитални дарвинизам
наша је снага,
где су други?
где су слабићи?
од њих ни трага

Само је космос
наша мера,
док нам и он
не постане вечера,
и тако,
из орбите у
орбиту,
док све у стомак
не претворимо,
то је наш бог,
њему служимо

Епископ Фотије

ПРИЧА О ЈЕСТИРИ

Једна од веома поучних књига Старог завјета је и Књига о Јестири. Радња ове књиге се одиграва у вријеме персијске владавине Блиским истоком, дакле након пропасти Вавилона, а прије освајања Александра Македонског. Вавилонски цар Навуходносор је раније раселио Јевреје по цијелом свом царству. Након што су Персијанци разорили Вавилон, допустили су Јеврејима да се врате у своју постојбину, али је велики број њих и даље остао у расијању. Они су од Вавилонског ропства увијек имали јаку дијаспору, а имају је и данас. И ми Срби смо имали многе сеобе у прошлости, тако да живимо на свим континентима. И по томе, а и по много чему другом, можемо се поредити са Јеврејима. Као што су они били изабрани народ у Старом завјету и једини чували исправну вјеру у једнога Бога у вријеме кад су сви други народи тог времена били многобошци, тако и ми данас чувамо Истину слатког Православља у мору безвјерја, синкретизма и разних надрирелигијских покрета данашњице. Али као што су се Јевреји гордили својом изабраношћу и поријеклом од великих праведника, и ми Срби често упадамо у ту замку, сматрајући да је Православље нека наша заслуга, а не дар Божији, а при томе често ни сами не испуњавајући оно што Господ од нас тражи. Превише је форме, а премало суштине. Свети Јован је говорио Јеврејима: *И не мислите и не говорите у себи: Имамо оца Авраама; јер вам кажем да може Бог и од камења овога подигнути дјецу Аврааму* (Мт

Јестира

3,9). Да ли би и нама рекао: Не говорите имамо Светога Саву, јер Бог може и од других народа подигнути нове светосавце? Христос каже Јеврејима: *Да сте дјеца Авраамова, чинили бисте дјела Авраамова* (Јн 8,39). А да ли ми творимо дјела нашег Светог Саве? Бојмо се да и ми не зачујемо онај страшни глас упућен Јеврејима: *Зато вам кажем да ће се од вас узети Царство Божије и даће се народу који доноси плодове његове* (Мт 21,43).

Но, баш због те велике сличности између нас и Јевреја, наши Срби светитељи и писци наше средњовијековне књижевности вољели су много да цитирају Стари завјет. Да видимо шта нам каже Књига о Јестири.

Персијски цар Асвир се

наљутио на своју супругу, царицу Астину, јер га је осрамотила пред његовим великашима и зато ју је лишио царског достојанства и отјерао са двора. Тражио је по цијелом свом царству дјевојку достојну да буде царица. У царском граду Сусану живио је Јеврејин Мардохеј који је усвојио кћер свог покојног стрица која се звала Јестира. И њу су изабрали и довели као једну од кандидаткиња за будућу царицу. Она није била најљепша жена царства, нити је била богата, ни племенитог рода, али је имала једну ријетку врлину, а то је послушност. Живјела је у послушности и смирењу. Слушала је свог поочима и свакога коме је он преда. Он јој је заповиједио да на царевом двору никоме не одаје своје поријекло. Због своје послушности и кротости брзо је омиљела човјеку који је био задужен да нађе кандидаткиње за будућу царицу и припреми их за излазак пред цара. Он ју је посавјетовао шта ће да ради и извео пред цара и цару се свидјела. Она је имала све оно што

Бог је омекшао срце цару Асвиру (Ксерксу) и дао мудрост Јестири. Она није одмах саопштила цару шта хоће него га је позвала да дође заједно са Аманом на вечеру коју ће припремити за њих. Цар ју је послѣјече вечера питао шта жели, али она је одговорила: Ако сам нашла милост пред царем, и ако је угодно цару да ми да што желим и учини што молим, нека опет дође цар с Аманом на објед који ћу им зготовити, и сјутра ћу учинити по ријечи царевој (Јес 5,8). То је урадила по унутрашњем осјећају, по духовној интуицији, онако како ју је Бог умудрио, препуштајући се потпуно вољи Божијој, оно што ми често не схватамо када чујемо у цркви: „Сами себе, једни друге и сав живот свој Христу Богу предајмо“. Ми се често молимо Богу, а ослањамо искључиво на себе, а Христос каже: Без мене не можете чинити ништа (Јн 15,5). Неуздање у Бога је главни разлог што нам молитве остају неиспуњене.

претходна царица није. У њој није било гордости, не само пред царем, него ни пред другима. И постаде царица. Али је и даље наставила да слуша Мардохеја као кад је живјела код њега.

Мардохеј је једног дана открио завјеру неких великаша који су хтјели да убију цара и дојавио то двору и атентат је спријечен. То његово добротинство је записано у Књигу дневника царева персијских. Он је поштовао цара као господара и намјеснике његове као његове посланике (1Пт 2,13-14). Али није хтио никоме придати оне части која доликује једино Богу *јер је написано: Господу Богу своме клањај се и Њему јединоме служи* (Мт 4,10; Понз 6,13; 10,20). То је увриједило једног од царевих великаша, првог човјека последије цара, који се звао Аман. Сви други су падали ничице пред њим осим Мардохеја. Њега је то толико ражестило да му није било довољно да убије само Мардохеја, него је одлучио да сатре и цијели његов народ. Рекао је цару да његово царство никад неће бити безбиједно док постоји тај бунџијски народ. Зато је, по царевом заповијести, одређен датум у који ће сви Јевреји бити поубијани и та заповијест се разгласила по цијелој земљи.

Дошло је вријеме да Јестира помогне своме роду, али нико није смио непозван изаћи пред цара, иначе би одмах био убијен, па макар била и сама царица, осим ако би јој се цар смиловао, јер се то сматрало крајњим непоштовањем императора. Она је ипак одлучила да ризикује, не марећи за свој живот, како би покушала да помогне своме народу. Али је прије тога замолила Мардохеја да огласи међу Јеврејима да посте за њу три дана: *Иди, скупи све Јудејце што се налазе у Сусану, и постите за ме, и*

не једите ни пијте за три дана ни дању ни ноћу; и ја ћу са својим дјевојкама постити такођер, па ћу онда отићи к цару, ако и није по закону, и ако погинем, нека погинем (Јес 4, 16).

Бог је омекшао срце цару Асвиру (Ксерксу) и дао мудрост Јестири. Она није одмах саопштила цару шта хоће него га је позвала да дође заједно са Аманом на вечеру коју ће припремити за њих. Цар ју је последије вечере питао шта жели, али она је одговорила: *Ако сам нашла милост пред царем, и ако је угодно цару да ми да што желим и учини што молим, нека опет дође цар с Аманом на објед који ћу им зготовити, и сјутра ћу учинити по ријечи царевом* (Јес 5,8). То је урадила по унутрашњем осјећају, по духовној интуицији, онако како ју је Бог умудрио, препуштајући се потпуно вољи Божијој, оно што ми често не схватамо када чујемо у цркви: „Сами себе, једни друге и сав живот свој Христу Богу предајмо“. Ми се често молимо Богу, а ослањамо искључиво на себе, а Христос каже: Без мене не можете чинити ништа (Јн 15,5). Неуздање у Бога је главни разлог што нам молитве остају неиспуњене.

За то вријеме Аман је већ припремио вјешала за Мардохеја и сву његову фамилију. По Божијем промислу, цар наредне ноћи није могао да спава и наредио је да му се чита Књига дневника царева персијских и у тој књизи је нашао и запис о Мардохеју и његовом добротинству царевом двору и сазнао од дворана да том човјеку никаква част није била учињена због тога. Наредне вечери, на обједу код царице, Јестира је изнијела молбу цару: *Ако сам нашла милост пред тобом, царе, и ако је цару угодно, нека ми се поклати живот мој*

на моју жељу и народ мој на моју молбу (Јес 7,3). Цар је тада дознао да је она Јеврејка и да је Мардохеј Јеврејин и у гњеву је наредио да Амана, који га је наговорио да изда заповијест против Јевреја и који је спремао вјешала за Мардохеја, објесе на тим истим вјешалима.

Самог Мардохеја је узвисио и поставио га на Аманово мјесто у своме двору. За Јевреје су наступила срећнија времена. Уведен је и посебан празник код Јевреја као дан сјећања на избављење изабраног народа од њихових непријатеља.

Ето примјера истинског родољубља и дубоке вјере и уздања у Бога и Његов неиспитљиви промисао. Сјетимо се и ми Оливере Лазаревић, незлобивог јагњета жртвованог за спас свога народа, која је омекшала срце окрутног Бајазита. Сјетимо се и султаније Маре Бранковић и многих жена мученица и исповједница за вјеру и отачаство. Што би наш народ рекао: „У добру је лако добар бити, на муци се познају јунаци“. Бог нас је, као и Јевреје, често доводио до смирења преко незнабожних народа. Њему је лако и узвисти и унизити. Он нам може дати много више него било какве интеграције, ове или оне врсте, и било какви фондови. Њему је исто избавити са мањином и већином (1Сам 14,6). Али не заборавимо ону Његошеву: „Не требају царство нељудима, наоко да се пред свијетом руже“. „Будимо људи“, што би рекао наш свети патријарх Павле. Будимо људи Божији, истински светосавци, не само по имену, него и по вјери и по дјелима и по љубави нелицемјерној. Понизимо се под моћну руку Божију и Он ће нас узвисити (1Пт 5,6).

Давор Арнаут, ђакон

НАСТАНАК КРСНЕ СЛАВЕ

На славу сви су добродошли (стара народна изрека)

Крсна слава, као што јој само име казује јесте крсна, односно Христова слава - Оног Који се прославио на Крсту, и почевши од свог назива, па до свог садржаја и настанка ништа нема заједничко са паганском тамом и незнабожачким баснословним маштаријама и митовима. Теоретичари крсне славе као паганског, прасловенског обичаја заборављају најважнију ствар о православном богослужењу и самој Цркви, а то је да у њој нема места за синкретизам! Било какав стари и пагански обичај, Црква никада није замењивала неким измишљеним сурогатом или још горе некада толерисала. Господ је у Јеванђељу био јасан када је казао да се не могу два господара служити, односно Бога и демона није могуће поштовати у исто време. Судаћи судом Духа Светога, и чувајући своју пуноћу нескверности и чистоте, Црква је као чиста Невеста Господња, паганске обичаје доживљавала као плод идолслужења и ђаволопоклоњења. Онда када су нови апостоли залазили у народе да их крштавају у име Оца, Сина, и Светога Духа, поред вере новокрштенима су давани нови, тј. стари црквени обичаји, онако како су нам апостоли у првом веку предали Духом Светим, а по благој вољи Оца и жељи Његовог Сина Јединородног,

Господа и Спаса нашега Исуса Христа. Крштењска купељ је својим просветлењем старим Србима донела Светлост уместо таме, Господа Бога, и предањске заштитнике светитеље уместо крвожедних назови божанстава, агапу уместо жртвених јела, патронат дома светитеља, и благословени хлеб, вино и жито, онако како су нам апостоли, свети оци и учитељи Цркве предали. Никакав обичај паганске славе код много-

свом душом, надом и љубављу за крсно име. Оно прелази границе имендана, какав, рецимо, имају Руси, и постаје уникатан случај pagexellans за поштовање светих уз агапу, празновање истечено из Литургије рекама благословеног дара - у свет, у домове, пред цркве, у градове - једном речју у преображај света и времена кроз крстопоклоно и крстослављеничко сведочанство.

Све елементе крсног имена - славе, нико не може пронаћи у паганству или у неком машторечју о мртвим прецима заштитницима домова, попут романских лара, али итекако све ове елементе имамо у наручју Христовом, у обичајима Његове Цркве од апостолског времена до данас.

Данашња наука, која на паганска времена гледа са дозом носталгичности, на одређен начин романтизује политистичку прошлост. Она покушава да из садашње секуларне и мултикултуралне перспективе прикаже крсну славу као стадијум почетног синкретизма при покрштавању народа, негирајући културолошки временски јаз између нас и ере покрштавања старих Срба. Међутим, тај јаз једино не постоји у Цркви где нам се открива Литургијом Вечни Бог и пребива са нама, те је једино у крилу Цркве могуће исправно разумети

божних Срба није постојао, као ни код осталих словенских народа, но са крштењем Срби постају народ Божији, стадо Христово, јер примају крсна имена на свом духовном имендану. Као код других народа који су се тако слично крстили, и код Срба се појављује један духовни феномен, који нико другачије не може објаснити сем вољом Духа Светога, вољом Бога Живога, јер по плодовима крсне славе и њеном завету видимо да су Срби при примању хришћанства изразито свечане заклетве дали Богу везавши се

Све елементе крсног имена - славе, нико не може пронаћи у паганству или у неком машторечју о мртвим прецима заштитницима домова, попут романских лара, али итекако све ове елементе имамо у наручју Христовом, у обичајима Његове Цркве од апостолског времена до данас.

феномен славе као дело вере, позива Бога и потврдног одговора човека, јер је српски народ одбацивши таму на заклињању свога крштења прихватио Христа и обичаје апостолског предања. Покрштавање српског народа у духу тога времена је значило апсолутно одбацивање старе вере и приклоњење једином истинитом Богу. За српски народ, крштење и именовање хришћанима добија нову и црквено-предањску реалност, из које израста чиста православна помесно-литургијска особеност, а крсна слава је један од тих плодова.

Прихватајући хришћанство, Срби су одбацили незнабожачку веру, а са њом и њену религиозну обредност. Слично ранохришћанским народима латинских и јелинских области Римског царства, христијанизовани Срби су своја стара божанства препознали као *лажне богове*, а служење њима као демонолатрију.

Воде, реке и тек изграђене крстионице су биле бање крштења српскога народа. У праскозорје српске државности датира се велико крштење, у ери великог свесрпског кнеза Мутимира, а за времена ромејског цара Василија Македонца - првог свог имена, и Светог Фотија, патријарха константинопољског, званог *кум Словена*. Словенско свештенство из реда ученика Кирила и Методија, крштавало је наш народ у племенима, родовима и породицама. Репрезентујући православну веру,

учитељи и просветитељи су Србе учили и апостолском предању и обредном наслеђу Цркве Божије. Примајући крштење на водама, као просвећење истине и живота, облачење у Христа, сараспињање и саваскрсавање у слави, Срби су добијали нова имена. То су била имена светитеља из јудео-јелинског и римског света, а свештеници су их даривали новокрштенима призивајући божанску силу и благодат, како би сами светитељи чија имена носе новокрштени, били заштитници и учитељи својим младим имењацима, те се стога Крштење јавља и као духовни имендан. Код Срба тај имендан више но код свих словенских народа у старту добија велики значај, и бива попраћен заветом на верност том светитељу чије име носи новокрштени или на чији је дан крштен. Ухристовљени, охристовљени и уцрковљени српски народ је имендан крсним именом почео зазивати, а новоподигнуте храмове су свештеници посветили оним светима које слави већина рода, односно племена или пак читав род ако је одједном крштен у једно крсно име. Важно је напоменути да се крштавало обично на велике празнике познате у читавој православној васељени. Стога и не чуди како су наше најчешће, односно најбројније славе - Пресвета Богородица, Свети Никола, Свети Ђорђе, Свети Димитрије, Света Петка, Свети архангели итд. При тим храмовима првокрштеници српскога рода су се

окупљали са својим свештеницима, као негда првохришћани са светим апостолима, и узимајући учешћа у Светајни Литургије на дан успомене крснога имена, приређивали гозбе при храмовима.

Први помен крсне славе као празника заједнице, који је гозбом прослављао домаћин по имену Ивац, посведочен је 1018. године из пера Ромеја Скилице, кога после преписује хроничар монах Кедрин. После пропасти Самуилове царевине, његов војвода Ивац је дуго пркосио ромејској власти, а њихов архонт Евстатије је на превару одлучио да уклони војводу. *На славу се не позива* (односно на славу је свако добродошао), изрека је која боље него ишта доказује саборни и еклесијолошки карактер крсне славе. Историјски помен нам приповеда како је скупо коштала војводу Ивца, тог првог забележеног домаћина славља. Наиме, знајући да на прославу *празника* могу доћи и звани и незвани гости (православни хришћани који су чланови Цркве), архонт Евстатије је дошао код Ивца, и тражећи разговор са њим насамом, ухватио га и са слугама ослепео. Овај тужни помен славе из ромејских анала носи нам сведочанство да је прва забележена слава била Велика Госпојина при истоименом храму, и да се прослављала уз гозбу, те да је домаћин гозбе био несрећни Ивац. Овде видимо да су се славске гозбе чиниле при храмовима, односно да су их са благословом приређивали хришћани домаћини, али од времена Светог Саве славске гозбе се преносе у домове укућана.

*Славиша Тубин,
вјероучитељ*

ИГОР АШМАНОВ:

ДАНАС ПОКУШАВАЈУ ДА НАМ НАМЕТНУ ТЕХНОЛОШКУ КВАЗИ-РЕЛИГИЈУ

Шта се може култивисати у области црквене мисије на мрежама и на које изазове Црква треба да буде спремна у ситуацији кад се друштву намеће дигитализација – о томе разговарамо с једним од водећих ИТ-стручњака Русије, чланом Савета при председнику РФ за развој грађанског друштва и људска права, председником компаније „Крибрум“ Игорем Ашмановом.

Дигитализацију пропагира исти слој који је дозволио крађу личних података милиона грађана

– Игоре Станиславовичу, многи су данас забринути због „гало-пирајуће“ дигитализације, како сте је ви назвали. Али док народ који није образован у области ИТ-технологија неки покушавају да залуде говорећи да се „цео свет дигитализује“ и да се „нема куд од тога“, вас овим тврдњама очигледно не могу да преваре. Шта се заправо дешава?

– Очигледно је да неки нашем друштву данас покушавају да наметну ову технолошку квазирелигију, новог паганског бога, ја га називам „бог технологија“ који ће наводно човеку дати све што му је некада обећавала религија: срећу, правду, здравље, бесмртност, и то не у будућем

веку, већ овде и сад. Без свих застарелих захтева, ограничења, аскетизма, смрти, Страшног суда, него баш овде и сад, само треба мало сачекати (као обично).

Води се врло активна пропаганда ове нове квазирелигије.

На пољу јавности се стално пропагира: како ће све то бити згодно, напредно, ceo свет иде тамо, сви ћемо бити тамо, напредак се не може зауставити и сл.

Технологија у масовној свести поприма својства магичне супстанце, чаробног штапића коју већина људи не може да спозна и која даје нова и дивна блага, која има своје жречеве и проповеднике који је сервисирају – програмере, чиновнике, новинаре и маркетингологе. Они себе чак тако и називају – „је-

ванђелистима“ дигитализације. И све ово пропагира, истаћи ћемо, исти онај слој „дигиталних“ службеника и администратора који је дозволио да се украду лични подаци милиона грађана из банака и од мобилних оператера у претходној фази дигитализације и који није сносио никакву одговорност за талас преварантских телефонских позива преко којих су за последње 3 године држављанима Русије украдене стотине милијарди рубаља. Понеки ситни инсајдери који су продавали податке превараната су раскринкани, неколико телефонских превараната је ухваћено ове године (иако баш и нисмо видели много јавних суђења због процуривања и продаје података), али зато нико није

предвидео да ће се то десити и није предузео превентивне мере – ниједан „јеванђелиста“ дигитализације није одговорио и није се чак ни извинио.

Сад нас све уверавају да је биометрија – нова и још напреднија технологија која ће решити скоро све проблеме безбедности. Међутим, и даље нико не одговара за процуривање података – и биометрија ће исто тако бити украдена и продата.

– **Обично творци и следбеници псеудокултова, као што је било још за време оне**

идеологије комунизма с Маузолејем који још увек није демонтиран, увек ратују против Цркве. Да ли је тако и сад?

– Наравно. Не схватати то је исто што и постављати себи питање: а да ли је, на пример, за Русију актуелан сукоб с Америком? Па не бирамо ми то: да ли ћемо бити увучени у овај рат или нећемо. У свим својим стратегијама САД нас називају својим непријатељем бр. 1, они ратују с нама.

Иста је ствар и с дигитализацијом. Већина поборника дигитализације Православну Цркву доживљава као препреку, као свог директног непријатеља којем треба одузети власт над душама, зато што душама данас треба да управља смартфон. Црква овде нема избора. Томе се треба супротстављати. Није Црква себе одредила као непријатеља дигитализације, већ они који се залажу за ову дигитализацију сматрају Цркву својим непријатељем.

– И како Црква томе да се супротстави?

– Не могу да дам конкретне препоруке и план активности. Чак бих додао: добро је што то није мој задатак.

Јасно је да је било информационих напада на Цркву и да их има и сад, ми их проучавамо у „Крибруму“, то је реалност. Сад се напади одвијају непрекидно, управо како би се Црква начинила токсичном о медијском пољу, како се људи не би обраћали Цркви ни под једним изговором.

Иако, чини ми се да проблем није у томе. У нашој земљи је, може се рећи, раван јавног мњења чак мало наклоњенија хришћанству и то сваког одраслог човека помало држи: ипак су сва наша култура и историја

хришћанске, куполе су симбол Русије; језик и књижевност, као и уметност уопште пуни су хришћанских слика, изрека, лексике итд. Али чини и се да Црква у принципу не чини ништа како би привукла људе. **Где су дискусије?**

– Па неки Цркву унапред оптужују управо за то, веле мамите да бисте добијали прилоге...

– Ма не, чини ми се да прозелитизам у нашој Цркви никад није био нарочито добродошао, а и сад се практично не води. Разговара се с људима који су сами дошли у храм.

Чини ми се да црквени медији углавном говоре на језику који је недоступан за разумевање огромних маса становништва наше земље. Ево, ја већ више деценија разговарам с прилично великим бројем програмера и ајтиеваца и они немају никакав стимуланс да оду у храм, они у принципу не читају ништа што има везе с Црквом у оном облику у којем је то приказано на црквеним сајтовима и у црквеној литератури. Њима није понуђен смисаони мост. У Цркви се, стичем утисак, и не размишља о томе да се људима који желе да уђу у Цркву на неки начин олакша тај улазак.

Навешћу метафору коју сам смислио за себе, како бих схватио овај јаз: они који су примили православље, који воде светотајински живот, као да су се попели на неку узвишицу, на пропланак и налазе се на њему; и отуда просто не виде степеницу за улазак, одозго се не може разабрати колико је висока. У ствари, прилично је тешко попети се на њу „с пода“. То је као уопштени проблем црквенословенског језика који неофиту из-

гледа сложен и представља праг на уласку.

Човек који није црквен и који не зна традицију испочетка не може ништа да схвати: ни поредак, ни језик богослужења, ни зашто се данас служи овако, а сутра другачије, ни шта је исповест и зашто човек уопште на њу да иде итд. Треба му помагати да се попне на овај степен схватања црквене прагматике и праксе.

Зашто се не бисмо спустили на тај ниво да у литератури за људе који не верују (који сумњају или се занимају) објавимо слику храма обележену бројевима и где бисмо испод бројева написали: шта, где и због чега? Исто тако бисмо могли да направимо коментаре за свештеничке одежде. Да детаљно опишемо богослужење. Претерујем, али не-уцрквљеном човеку је у цркви заиста све неразумљиво и све га плаши пошто је непознато. И све описано негде постоји (видим на служби код парохијана који прате богослужење по тексту на смартфону) – али где све то да пронађе онај ко се још није преобратио, атеиста, човек који се занима, који сумња?

Јер, пишу се књиге с одговорима на честа питања „за почетнике“. Исто то раде и црквени аутори. Истина, ове књижице се углавном налазе негде на полицама у црквеним књижарама. А по мрежи круже мимови о Цркви пуни нераумевања елементарних црквених реалија и праксе. Зашто се звони у звона – то људе нервира, шта ће нам исповест кад постоје психоаналитичари? Све до најглупљих питања која, нагласићу, изазивају ватрене дискусије међу атеистима: зашто су свештеници у просеку тако дебели? То би се могло једноставно објаснити:

једу много намирница од брашна у току постова и у посним данима (а монаси уопште не смеју да једу месо), често већ касно увече, после тешког и напорног дана, наједу се пред спавање итд. Али то треба објашњавати.

На сваком ћошку се може чути да је Црква наводно пребогата, да се купа у злату, да све добија од државе, да се попови возе мерцедесима и да Црква још узима својину друштву, музеје за храмове. А о стварној економији Цркве, одакле јој новац, о томе да не постоје државне субвенције, о сиромашним парохјама, о томе да нема средстава на поправку храмова, да је Цркви враћен незнатни део од онога што јој је одузето за време СССР-а, о томе како живи просечан свештеник – где може да се прочита? Скоро нигде.

И таквих необјашњених питања о Цркви има много. Атеисти и потенцијални верници много сати дневно лутају интернетом, седе на друштвеним мрежама, испред ТВ-екрана – а где су дискусије?

У Цркви има много добрих говорника и сјајних полемичара. Зашто се на дискусије не позивају они који су спремни да бране веру, Цркву? У првим вековима хришћанства, па и у средњем веку, расправе о вери су биле уобичајена ствар.

Аргумент за програмера

– Донедавно се на „Спасу“ приказивала емисија „Не верујем! Разговор с атеистом“. И атеисти су признавали да су је гледали. Истина, после је некуда нестала. Информативна графика се с времена на време може наћи, али заиста на неким унутрашњим црквеним ресурсима – у стилу, покажи неуцрквљеном рођаку

или колеги. Можда се сав овај рад на изградњи дијалога са спољашњима просто не води систематски и у довољној мери?

– Да, оно што се ради је добро, али га има мало. Треба имати на уму да програмер неће одједном почети да гледа телевизијски канал „Спас“. Он се на тај начин не може привући у овај дискурс. Заправо, није тако компликовано објаснити да је бити неверујући просто запањујућа глупост и да је баш супер бити верник.

Истим овим програмерима – то су техноварвари који сад почињу да одређују многе ствари у нашим животима – на нивоу свог схватања етике којом „филију“ управљачке дигиталне системе.

Међутим, ови људи у принципу нису усмерени ка злу, они су само дивљи. То је секундарна дивљачност која је наступила 1990-их година и која је закачила неколико генерација, кад је чак и совјетска култура била изгубљена, а на њено место није дошло ништа осим холивудских филмова и бунила друштвених мрежа. Међутим, програмери су, колико год то парадоксално било – изузетно благодатан аудиторијум за проповедање хришћанства.

– Зашто?

– Зато што су они у принципу за ред, за уређење живота. Програмер целог свог живота размишља о томе како да нешто учини исправно, како да направи алгоритам, како да уреди стварност. Једном се десило да је један програмер почео да ми говори: „Није ми јасно зашто је потребна сва та вера? И по чему је ислам гори?“ „Знаш, – рекао сам, – сваки паметан Рус

на крају крајева дође до православља ако је паметан.“ По лицу се видело да је шокиран, чудно ме је погледао. Али он ипак веома поштује ум и разум, то је његова животна окосница. Годину-две касније сам био позван на крштење. Постепено је сазрео, почео је да чита, и после тога се већ сам разабрао, навика да чита „упутства“ и да анализира. Испоставило се да је довољан овај почетни заокрет теме.

– Још је ваш углед као стручњака у својој области учинио своје.

– Просто се разговор повео о ономе што је саговорнику било важно. Чинило му се да је глупо бити верник, да су то само глупости за заостале, необразоване људе, слабе и глупе. Никад није размишљао о питањима битка, није читао хришћанске књиге – зато што су „тамо бајке за старе сточаре“. Рекао сам му: „Слушај, тамо се заправо ради о сложеним стварима. Тешко да ћеш одмах схватити, можда нећеш бити довољно паметан.“ То га је погодило, зато што се он поноси сопственим интелектом.

Постоји слој још једноставнијих људи – условно говорећи, бравара код којих је потенцијално сродство са хришћанством још веће. Такав човек о вери уопште не размишља, увече највероватније цуга с радницима, али зна да жена због нечега иде у цркву, као и бака, у принципу нема ништа против, за разлику од интелектуалца... Опет, до њега би се могло допрети, могло ви се разговарати на њему разумљивом језику (другом, очигледно), али имам осећај да код нас нико не тражи овај заједнички језик с неуцрквљеном већином.

– А ви сте имали прилике да водите мање-више дубље дискусије? Који још аргументи се могу искористити?

– Ја много дискусија водим на мрежама. Међутим, тамо постоји обиље апсолутно окорелих антиклерикалаца, тврдоглавих атеста – може се рећи да су такви од главе до пете. Они обично „збришу“ после друге, треће реплике, одлазе, блокирају ме или прелазе на псовке и увреде, зато што о хришћанству и о свом „свакодневном атеизму“ никад нису озбиљно размишљали и не могу да га бране по суштини. Њихов атеизам или агностицизам нису њихова уверења, већ мишљења, обично преузета однекуд.

Постоје уверења и мишљења.

Мишљења обично ништа не вреде, а уверења су оно у шта је човек уложио себе, у шта је „инвестирао“ процесорско време памети, о чему је размишљао, бирао аргументе, што је спреман да брани, јер своју личност сматра јединственом с овим уверењима. А у већини случајева људи против Цркве имају просто неко мишљење које су узели на зајам из друштвене мреже прошле недеље и не могу да га бране како треба. Избацују шаблоне: „Религија је за слабе и глупе људе.“ „Јеси ли, – питам, – на пример, паметнији од Исака Њутна?“ – „Па, Њутн... Кад је то било...“ – „Али Њутн је ипак формирао темељ целе савремене физике, како је био толико глуп да је био хришћански бо-

гослов?“ – „А ја сам прочитао да се борио против постојеће Цркве, представа служитеља Цркве...“ – „Па јесте, спорио је с католичанством зато што је био англиканац. Да ли знаш која је разлика?“ Али људи не размишљају о томе, не читају, не владају фактуром, довољни су им шаблони првог нивоа. Потребно је да неко води ове дискусије с њима.

(Наставак следи)

Олга Орлова
Са руског Марина Тодић
11/12/2021

Преузето са сјата:
www.pravoslavie.ru
(српска верзија)

ДУХОВНА ПОЕЗИЈА

HUMAN RIGHTS WATCH

Људског правашич

Где несташе борци
за људска права,
а до јуче целом
свету правима
очи вадише,
а сад ево,
преко ноћи,
појавише се у
другој одећи

Сад им из џепова,
ковид правила вире
и неће да се смире,
док их свима
не наметну,
деци, одраслима,

ма свима,
по цену локдауна,
по цену претње
логорима

Народ рече,
јад су били,
јад и остали,
увек су неком
служили,
а и њихова права
одоше до заборав,
јер они сада
ропство пропагирају
као највеће
људско право,

то утуви,
моја луда главо

Где несташе борци
за људска права,
ту су, неко рече,
'ал их је тешко
препознати, сви су
у ковид строју,
као у неком боју,
да више не буде
права,
ни у повоју

Епископ Фотије

ФРАЊЕВЦИ НВО, ИВАН И МИРКО О НАМА И НАШ ОДГОВОР ЊИМА

На интернет порталу телевизије „Хајат“ 10. октобра текуће године се указао наслов „ФРАЊЕВЦИ БОСНЕ СРЕБРЕНЕ ЗА „7ПЛУС“: СРПСКИ НАРОД ЈЕ БОЛЕСТАН, ТО ОСЛИКАВА ВЛАСТ У РС-У И СРБИЈИ“.

У тексту се наведена мисао развија у тврдње о великосрпској идеологији, која је покренула ове ратове, водила ратове, направила геноцид... Она је покретач свих негативних енергија у Босни, на Косову, Црној Гори... У Босни се догодио геноцид и тај геноцид је конкретно направила великосрпска идеологија. Та идеологија је мотивирала свој империјализам у толикој мјери да је била спремна починити геноцид и над Хрватима и над Бошњацима и над Албанцима, и дјелимично је и направила. Та идеологија је на власти у РС-у и Србији. Велики дио српског народа треба лијечити, јер су бирали те људе. И ово што се врши притисак на тај народ, треба вршити још више како би кренули путем оздрављења. Исто је урађено и са Нијемцима послје Другог свјетског рата...

Имена Фрањеваца која су изрекла овакве судове су Иво Марковић, Иван Њујић и Мирко Мајданџић.

Иако је бројно камење којим су фрањевци каменовали припаднике једног народа, упечатљива су три аспекта њиховог каменовања, а тичу се социолошке, историјске и етичке димензије.

Социолошки превид: с обзиром да народ није биће, он не може бити ни здрав ни бо-

лестан. Народ је колективитет, који чине појединци. Они могу бити здрави и болесни.

Историјски превид: допринос избијању ратних сукоба деведесетих година на простору бивше Југославије и узрок општег страдања су сва политичка, национална и војна руководства. Оптужити једног учесника рата значи аболирати остале учеснике, а сви из непо-

средног искуства знамо колико је таква интерпретација ратних страха симплификована и нетачна.

Етички превид: вјери Јеванђеља није страно просуђивање о дјелима других, али вјери Јеванђеља није блиско пресуђивање о дјелима других. Вјера којој нас Јеванђеље учи не допушта означавање једног колективитета болесним. Довођење у исту раван нациста и (потوماка) њихових жртава је толико непристојно да изазива мучнину и невјерицу.

Немамо намјеру да пресуђујемо о етосу прошлих и садашњих фрањеваца, али нека нам буде допуштено да изразимо подсјећање на искуства православног српског народа са припадницима фрањевачког реда.

Долазак фрањеваца на подручја данашње Босне и Херцеговине везује се за 1291. годину. Стефан Драгутин Немањић (1251-1316), краљ Србије (1276-1282) и краљ Срема (1284-1316) који је у то вријеме владао на подручју области Усоре и Соли, упутио је позив папи Николи IV (1227-1292). Краљ Драгутин био је православни хришћанин, а његова мајка Јелена Анжујска (1236-1314) припадала је по рођењу римокатоличкој вјероисповијести.[1] Она је

била и велики добротвор Римокатоличке цркве, посебно фрањевачког и бенедиктинског реда.[2] Јелена је представљала синтезу источних и западних традиција, радећи на добробити и једних и других. Трудила се да обезбиједи јачу сарадњу српских краљева, својих синова Драгутина и Милутина,[3] са папском столицом и западним народима. Под њеним утицајем оба њена сина били су ожењени угарским принцезама.

Папа је на Драгутинов двор упутио двојицу фрањевачких

фратара, јер је и сам папа припадао фрањевачком реду. У то вријеме, на подручју Босне већ је дјеловао доминикански ред.[4] Остало је забиљежено да су доминиканци 1259. године чинили свирепости према домаћем становништву јер су јеретике спаљивали на ломачама[5], па је можда и због тога папа повјерио фрањевцима инквизиторску улогу на овом подручју.

До 1325. године фрањевци су на подручју Босне потпуно потиснули доминиканце који су се на то жалили папи. Послије вишегодишњег спора, а на основу докумената које су приложили фрањевци, папа је донио одлуку у корист фрањевачког реда[6], дајући им ексклузивно право на вршење мисије у Босни. У другој половини 14. вијека започиње изградња фрањевачких самостана у Босни и масовна акција преобраћања "шизматика" (православних) и јеретика на римокатоличку вјеру. Неки од конвертита приступали су и самом фрањевачком реду, тако да су временом фрањевци на овим просторима били претежно домаћи људи. Српски историчар Василије Ђерић наводи: "Босански фрањевци су сами имали свог шефа хијерархије, којег су они бирали, и који је становао у каквом босанском самостану. Писали су сви ћирилицом. Звали су се 'кршћанима' за разлику од православних, које су звали 'ришћанима'."[7] Слично томе, и фра Берислав Гаврановић у свом дјелу: "Успостава редовите католичке хијерархије у Босни и Херцеговини 1881. године" пише да су "српско писмо и књига, без сумње религиозна литература босанских фрањеваца, писана ћирилским писмом...".[8] Однос фрањева-

ца са домаћим становништвом описује и Лука Ђаковић у књизи: "Политичке организације босанскохерцеговачких католика Хрвата (I дио: до отварања Сабора 1910)" гдје пише: "Познато је да су фрањевци већ врло рано, можда и у почецима свога дјеловања у Босни, настојали створити подмладак из редова домаћег становништва. У том смислу израђен је читав култ појединих обитељи које су с кољена на кољено, из нараштаја у нараштај, давале по једног или више младића у фрањевце. На основи те традиције уведен је у Босни обичај да се младићи који су имали вољу за књигом и знањем поучавају у самостанима гдје су им пружана најосновнија знања; они међу њима, који

су показивали боље резултате, били су из новицијата слани на даље школовање. Такав начин школовања одржао се у Босни и Херцеговини све до 1881. године".[9] Овдје је занимљиво напоменути и ријечи босанског фрањевца фра Ивана Јукића који је написао: "У Босанској Крајини од Хрватах не знају ни имена..."[10] Исто тако, Антун Радић, брат будућег хрватског политичара Стјепана Радића, 1899. године је писао: "На доста мјеста довољно и нехотице

сам се увјерио да је хрватско име у Босни и Херцеговини сеоском свијету посве непознато".[11] Занимљив је и случај фра Грге Мартића, једног од најпознатијих босанскохерцеговачких фрањеваца у 19. вијеку, који се 1858. године обратио Друштву српске словесности у Београду, да му штампа његов рукопис Рјечника турског језика. Ту пише: "Имајући приговорљен један рјечник турског језика нашим босанским илити српским изговором по основима других рјечника истолмачен и за службу како учевнијем и простом реду народа удешен, а оскудијевајући за издање потребитим средствима, узимам чест с пристојним почитањем вама високопочитана и благородна господо управитељи славног Друштва српске словесности пријавити се и понудити речени рјечник на расположење томе славноме друштву...".[12] Молба је упућена из фрањевачког манастира у Крешеву. Писана је ћирилицом и Вуковим правописом.

Тежак положај у коме су се нашли православни хришћани под турском влашћу био је веома погодан за мисионарски рад фрањеваца. Наиме, на удару турских зулума најприје су се нашли православни манастири и свештенство који су немилосрдно уништавани и прогањани. Тако су многи српски крајеви, све до обнове Пећке патријаршије 1557. године, деценијама били без православног свештенства. У таквим условима фрањевци су кренули у "лов на православне душе". Уз дозволу турских власти фрањевци запосједају старе запуштене православне манастире и цркве и претварају их у римокатоличке цркве и самостане. Посебно

је то било изражено на подручју Херцеговине и Далмације. Бројне српске породице које су прешле на римокатоличку вјеру задржале су традицију обиљежавања крсне славе што је својствено само православним Србима. Тако је и познати фрањевац Андрија Качић - Миошић (1704-1760), познати пјесник из Макарског приморја и монах из самостана у Заострогу, у књизи "Разговор угодни народа словинскога" објављеној у Млецима 1756. године, описујући своје претке витезове Качиће, писао: "Све куће овога племена држе Светог Ивана за свог бранитеља, ма различито: јер ови у горњем приморју славе га на хришћански, сјутра дан по латинским Водокршћу, у који дан долази хришћански Ивањдан; а они у доњем приморју славе га на латински, по нашем Божићу...".

Фрањевци су били најзаслужнији за очување римокатоличке вјере у Далмацији, Херцеговини, Босни и Славонији за вријеме турске власти. Долазак аустроугарске владавине фрањевци у Босни и Херцеговини дочекали су са 10 самостана и 110 жупа у које су били укључени сви римокатолички вјерници у овим земљама. Ипак, борбени и у великој мјери самостални фрањевци нису у потпуности одговарали новим управитељима Босне и Херцеговине који су предност дали лојалнијем и дисциплинованијем бискупском свештенству.

Фрањевци су одлукама беч-

ког двора и папске столице на неки начин маргинализовани. Тада је створено неповјерење и ривалитет фрањевачког и бискупског свештенства у Босни и Херцеговини које није у потпуности искоријењено ни до данашњих дана. Ипак, фрањевци су се тада морали повиновати одлукама папске курије, наставивши да дјелују у Босни и Херцеговини у оквиру Врхбосанске надбискупије.

Активности фрањеваца за вријеме аустроугарске власти у БиХ, а посебно током Првог свјетског рата, и даље су биле наглашено усмјерене на "превје-

Павелић-са-фрањевцима-1024x713-1 - ИН4С (in4s.net)

равање", односно на превођење у католичку вјеру православних Срба.

На званичној интернет страници Фрањевачке провинције Светог Крижа - Босна Сребрна (www.bosnasrebrna.ba) у тексту о фрањевцима у БиХ током Другог свјетског рата, пише да су на челу фрањевачке провинције Босне Сребрене током Другог свјетског рата била двојица провинцијала: фра Анђео Каић (1939-1942) и фра Крунослав Мисило (1942-1945) и да су они у својим поступцима и одлукама досљедно слиједили инструкције добијене из Рима.

Наиме, врховна управа Фрањевачког реда у Риму послала је 24. јула 1941. свим фрањевачким заједницама у Независној Држави Хрватској упуту у којој су дате смијернице за дјеловање фрањеваца у ратним временима у којој је, између осталог, било наведено да "ниједан фрањевац не смије бити учлањен у усташком хрв. покрету", и да "Фрањевци не смију имати никаква удјела у прогонима Срба и Жидова, у одузимању њиховог иметка, покретног или непокретног, у исељавању Срба у Србију и насељавању Хрвата у досадашњим српским насељима". Насупрот

томе, бројни други извори откривају страховите злочине над Србима у којима су лично учествовали фрањевачки фра три.

У транскрипту разговора кардинала Еугена Тисерана, ватиканског опуномоћеника за Балкан, и Николе Рушиновића,

Павелићевог изасланика при Ватикану, који је вођен почетком 1942. године, наводи се да је Тисеран рекао Рушиновићу, слједеће: "Света столица је примила 8000 фотографија о злочинима над православним становништвом. Знају сигурно, господине, да су и сами фрањевци, као на примјер отац Шимић у Книну, узели учешћа у нападима на српски живаљ, те су рушили православне цркве. Отац Шимић је, са оружјем у руци, предводио групу људи који су срушили православну цркву у Книну. Исто тако, порушили сте православну цркву у Бањалуци.

Поуздано знам да су се фрањевци у БиХ уопште веома јадно понијели. То ме боли. Такве ствари не може чинити одгојен, културан, цивилизован човјек, поготово свештеник... Усташе су поклале највећи број православних свештеника. Након капитулације Југославије, у Хрватској је нестало 350 000 Срба. Зар то није жалосно?! И Срби су, премда припадају православној вјери, дали за запад и католицизам исто толико колико и Хрвати, борећи се у хришћанским војскама...".[13] Транскрипт овог разговора се налази у књизи Милана Басте „Рат је завршен седам дана касније“.

Карлхајнц Дешнер (1924-2014), њемачки историчар француског поријекла, значајну пажњу у свом раду посветио је изучавању злочина над Србима. Дешнер наводи да је у Другом свјетском рату католичко свештенство учествовало у физичком и културном геноциду над православним српским народом у Независној Држави Хрватској и да су у тим недјелима предњачили фрањевци.[14]

Фра Мирослав Филиповић Мајсторовић (1915-1946), фрањевац, усташа, једно вријеме командант логора Јасеновац и Стара Градишка, одговоран је за масовне злочине над православним Србима у околини Бањалуке. Према свједочењима преживјелих, у фебруару 1942. године овај фрањевац је одвео усташе из "поглавникове тјелесне бојне" на покољ Срба рудара у руднику Раковица код Бањалуке. Кад су стигли тамо, фра Мајсторовић је све рударе извео пред усташе и легитимацијама утврдио који су православни Срби, па их је онда издвојио од рудара католика и муслимана и наредио да их одмах потуку, с

покликом: "Убијајте, а ја ћу вас разријешити гријеха!" Том приликом убијена су 52 Србина, а затим је исти фратар одвео усташе у село тих рудара Дракулиће и тамо дао побити све, и старо и младо.[15] У јесен 1942. године фра Мирослав Филиповић скинуо је фратарску мантију и замијенио је усташком униформом.

Покољем над Србима у Ливањском срезу руководио је фрањевац др Срећко Перић из самостана Горица код Ливна. Он је са олтара храма у свом самостану, по тврђењу избјеглица, следећим ријечима позвао своје вјернике на покољ Срба: "Браћо Хрвати, идите и кољите све Србе, а најприје моју сестру која се удала за Влаха, а онда све од реда. А када то свршите, онда дођите к мени да вас исповиједим и причестим, па ће вам сви гријеси бити опроштени".[16]

Проф. др Србољуб Живановић, у свом реферату "Злочини римокатоличке 'цркве' у Херцеговини над Србима, Јеврејима и Ромима" наводи и следеће: "На челу римокатоличке 'цркве' у Херцеговини налазио се прилично остарели бискуп, фрањевац Алојзије Мишић, родом из Велике Градишке. Он је пуних 30 година водио римокатоличку 'цркву' у Херцеговини, а умро је 1942. године. Као бискуп, он је био предводник римокатоличког свештенства у мржњи према православним Србима. За њега је поглавник Хрватске Анте Павелић био 'узор кршћанина католика'. У својој окружници бр. 670, издатај у Мостару, он велича усташе и новоуспостављену власт у Загребу, па налаже да се у свим римокатоличким храмовима у Херцеговини одржи свечана миса у част новостворене НДХ." - "Према др. Здравку

Антонићу, сви римокатолички свештеници у Херцеговини су вршили насилно покрштавање православног српског становништва. У том послу су се посебно истицали дон Илија Томас, фра Тугомир Солдо, фра Виселко из Чапљине, дон Анте Бакула и многи други. Римокатолички свештеници су наређивали покрштеним Србима да редовно долазе на мису, што су многи Срби покушавали да избегну под разним изговорима. Православни Срби су били приморани да пређу у римокатолицизам, надајући се да ће тако сачувати главу и избећи смрт. Убрзо се показало да им прелазак у римокатолицизам ништа не вреди, јер су и њих побили Хрвати већ 1941. године." - "У Мостару се по почињеним злочинима нарочито истицао секретар мостарског римокатоличког бискупа фра Лео Петровић, који је поседовао титулу доктора филозофије. Лично је он предводио акције клања, мучења и силовања у разним местима у Херцеговини." - "У Љубињу се истакао у мучењу и истребљењу Срба, фра Радослав Главаш, иначе професор фрањевачке гимназије у Широком Бријегу. У Коњицу су се истакли у прогону, пљачкању, мучењу и убијању Срба фра Тугомир Муса, фра Славко Лубурди и фра Никола Иванковић. На Видовдан 1941. године римокатолички свештеници су организовали присилно покрштавање Срба у католичку веру, а главну улогу при томе имао је фра Никола Иванковић. Главни криминалци у срезу Љубушком су били фра Боно Јелавић из Витине, Симон Бунтић, жупник из Черна, фра Јуро Врдољак, затим Божо Чурлин, Милош Дане и други. У Стоцу се истакао у

прогону и истребљењу Срба римокатолички свештеник Марко Зовко. У Чапљини су били међу организаторима покоља Срба дон Илија Томас, фра Тугомир Солдо и жупник Нико Филиповић. Духовни вођа и организатор клања у Горњем Храсну је био дон Анте Бакула римокатолички свештеник."

И данас, осамдесет година након кољачких пирова на простору бивше Југославије, имена разних припадника фрањевачког реда изазивају страх код потомака жртава. Памћење Срба најлакше је сублимирати свједочанством једног човјека: „Ако је мисао о апокатастази истинита, демони ће се спасити, али усташе сигурно неће“. Дакле, трауматична искуства усташког покрета – и фрањеваца који су били дио истог – похрањена у сјећање потомака жртава су црња него искуства са сáмим демонима. Наведена сјећања често знају да пробуде и призову голобради младићи у мајицама са натписом „Црна легија“ на спортским и културним манифестацијама, а о чему свједоче бројне фотографије по беспућима интернета. Све ово је потребно узети у обзир када се говори о фрањевцима као римокатоличком реду у Босни и Херцеговини.

Фалсификовање историје постао је један од начина сатанизовања српског народа на просторима Босне и Херцеговине, а страдање Срба се маргинализује. Оно што ипак јесте жалосно, али и отрјежњујуће, јесу господа Иво, Иван и Мирко са својим исказима изреченим и пуштеним у медијски простор Босне и Херцеговине без стида и срама.

Циљ претходних редова текста јесте само један: сјећање на

невине жртве и свједочење о њиховом страдању. То је најмање што ми можемо учинити данас и овдје.

Немања Ерак, јереј и Срђан Мاستило

- [1] Прије смрти краљица Јелена Анжујска замонашила се по православном обреду. Посљедња жеља јој је била да буде сахрањена у својој задужбини, манастиру Градац.
- [2] Бенедиктинци, римокатолички монашки ред који је 529. године основао Бенедикт из Нурсије (480-547). Основно начело овог реда је: "Моли и ради" (Ora et labora, lat.)
- [3] Стефан Урош II Милутин Немањић (1253-1321), краљ Србије од 1282. до 1321. године.
- [4] Доминиканци, римокатолички ред који је основао Доминик Гузман око 1216. године ради ширења римокатоличке вјере.
- [5] Ана Вујаковић: "Краљ Стефан Драгутин и Фрањевци" у "Витешка култура" (2018); Из: S. Jalimam, *Dominikanci u Bosni u srednjem vijeku*, Bosanska riječ, Tuzla, 2009, 28.
- [6] Ана Вујаковић: "Краљ Стефан Драгутин и Фрањевци" у "Витешка култура" (2018); Из: S. Jalimam, *Spor dominikanaca i franjevaca u srednjovjekovnoj Bosni*, Croatica Christiana periodica, 13 (1989) 14.
- [7] Василије Ђерић, *О српском имену по западнијем крајевима нашег народа*; Из: Bibl. Vaticana, 171.
- [8] Fra Berislav Gavranović, *Uspostava redovite katoličke hijerarhije u Bosni i Hercegovini 1881. godine*, 1935, Seminar za opću historiju novog vijeka. Из: Јован Дучић, Југословенска идеологија, истина о „југославизму“; Издање Централног Одбора Српске Народне Одбране у Америци Чикаго, Илиној 1942.
- [9] Драган Новаковић, *Успостављање организације римо-*

католичке цркве у Босни и Херцеговини за време аустро-угарске управе, Историјски записи (2012); Из: Лука Ђаковић, *Политичке организације босанскохерцеговачких католика Хрвата (I. дио: до отварања Сабора 1910)*, Загреб, 1985, 103-104

- [10] Јован Дучић, Југословенска идеологија, истина о „југославизму“; Издање Централног Одбора Српске Народне Одбране у Америци Чикаго, Илиној 1942. Из: Хрватско коло, 1847.
- [11] Исто; Из: Зборник за народни живот и обичаје Јужних Словена, 1899, стр. 38.
- [12] www.srbiubah.com: Босански фрањевац Грга Мартић и српски језик; Из: Милорад Екмечић, *Стварање Југославије 1790-1918*, књига I, Београд, 1989; Из: Лазо М. Костић, *Крађа српског језика - културно-историјска студија*, Баден 1964
- [13] www.in4s, Ватикан о НДХ: Таква звјерства не могу чинити цивилизовани људи!
- [14] <http://www.sedmica.me/> Из говора књиге "Политика римских папа у 20. вијеку".
- [15] Види: ЗЛОЧИНИ КАКВЕ СВЕТ НИЈЕ ВИДЕО - Братство Светог краља Милутина (bskm.rs); Извор: Радослав Грујић, *Политичка и верска активност Ватикана на Балкану кроз векове*, манастир Рукумија и ЛИО Горњи Милановац, 2009. година; Више о овој теми у књизи Лазара Лукајића: "Фратри и усташе кољу - злочини и сведоци - покољ Срба у селима код Бањалуке Дракулићу, Шарговцу и Мотицама 7 фебруара и Пискавици и Ивањској 5. и 12. фебруара 1942. године", Фонд за истраживање геноцида, Београд, 2005.
- [16] ЗЛОЧИНИ КАКВЕ СВЕТ НИЈЕ ВИДЕО - Братство Светог краља Милутина (bskm.rs); Извор: Радослав Грујић, *Политичка и верска активност Ватикана на Балкану кроз векове*, манастир Рукумија и ЛИО Горњи Милановац, 2009. година

ПАТРИЈАРХ ПОРФИРИЈЕ: ЦРКВА НЕ МОЖЕ ДА СЕ УПОДОБЉАВА СЕТУ, ЈЕР ЈЕ ОНА ТЕЛО ХРИСТОВО

Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије началствовао је 28. новембра 2021. године светом архијерејском Литургијом у храму Светог архангела Гаврила у Београду. Беседу Његове Светости Патријарха преносимо у целости:

Уиме Оца, Сина и Светога Духа. Браћо и сестре, ево нас на почетку Божићног поста који је Црква устројила пред радосни, велики, спасоносни празник доласка Сина Божјег међу нас, Његовог доласка у телу. Син Божји је дошао, узео све оно што је људско осим греха, те заједно са људском природом прошао кроз све што је људско, а онда на крају узео се на Небеса и сео са десне стране Оца. Христос је тако отворио могућност да свако од нас, сваки човек који чезне за истином, за правдом, за вечношћу, може да заједно са Њим учествује у свему оном што је божанско.

Међутим, да бисмо изградиле заједницу са Богом и били са Њим није довољно да на просто имамо уверење да Бог постоји, него нас Црква позива, нарочито у дане поста, да живот Христов учинимо својим

животом, да оно што су заповести Христове постану правила нашег живота. Заповести Христове јесу пут слободе, а не пут поробљавања. Бог пре свега и изнад свега јесте Бог љубави, а то значи Бог слободе. Ми, људи саздани по Његовој слици и прилици управо по дару слободе и по дару љубави јесмо икона Његова. Отуда се Бог као љубав и као слобода не намеће, него апсолутно поштује наш избор. У Светом Писму, у Новом завету је на много места забележено, а и данашњи одломак из Јеванђеља по Луки, говори управо о томе.

Приказана је необично драматична слика: Господ долази у земљу Гадаринску и наилази на једног толико демонизованог да је био опседнут не једним демоном него бројним нечистим силама. Господ је те демоне, те нечисте силе, из обузетог и по-

робљеног изгнао у свиње које се, заједно са демонским силама, потапају се у језеро. Али тамо где би се очекивало да када је Господ учинио чудо, када је исцелио једнога дугогодишњег болесника, да ће остали људи када виде то чудо једва дочекати да Господ уђе у њихове домове, у њихова места, у њихова срца, имамо изненађујући, неочекивани одговор а то је: Иди од нас, не требаш нам овде.

Ми често чезнемо за спољашњим доказима о љубави Божјој, о Његовом постојању, о Његовој снази и сили. Али, браћо и сестре, онај који има потребу за спољашњим доказима, ако хоћете и за чудима, да их својим очима гледа да би потом прихватио живог Бога, тај само показује да је слабашан, да му је нејака и крхка вера. Штавише, показује да заправо има проблем са Богом, јер Бог је дат у Јеванђељу, Бог је дат у љубави и нема тог срца људског који не може да осети у себи присуство Божје, благодат Божју, да осети Христа, да Га препозна, само уколико више чезне за љубављу Божјом, него за афирмирањем себе, за наметањем себе, својих закона и својих правила живота. Видимо овде људе који су имали прилику да виде чудо исцељења, да виде како је Бог демонизованог ослободио

демонских сила и опет они кажу: Ти нам не требаш.

Ево, браћо и сестре, ништа ова слика није другачија од слике нашег времена. Зашто? Зато што су се ови људи у Гадаринској земљи бавили послом који закон по којем је живела заједница изабраног народа Божјег није дозвољавао. Наиме, они су гајили свиње. Иако је Бог показа љубав према њиховом спасењу, бригу о њиховом спасењу, бригу о њиховој души и читавог им себе понудио, ипак пошто је то значило да они морају да искораче љубављу према Њему - а то је значило да прихвате систем вредности које Христос проповеда, то је значило да прихвате Јеванђеље као основ свога живота, да прихвате закон Божји - али, закон Божји је народу у тој Гадаринској земљи кварис био бизнис. Они су том приликом радије изабрали да чине што им срцу драго, макар то било и противно закону Божјем. Они су изабрали комфор, а не крст. Они су изабрали да они створе

свој систем вредности по коме ће живети и зато је Спаситељ, и зато је Месија, зато је Христос њима био вишак. И данас, браћо и сестре, многи измишљају разна правила и разне законе који трају неко време, па бивају потиснути следећим, новим измишљеним правилима, многим модернијим, савременијим како кажу. Будући да многи људи данас измишљају законе и правила по којима хоће да живе, често су та правила и ти закони усмерени на одрицање од крста, од подвига, од жртве, од љубави, од милосрђа, од праштања, од покајања. Многа правила и закони то не подразумевају, а то значи једно: ти закони и правила не подразумевају присуство Христово, не подразумевају правила јеванђељска и зато виде Цркву као нешто што припада прошлости, нешто што није савремено. Истина је потпуно другачија: Јеванђеље као израз истине, љубави, правде не само да није савремено него је и вечно. Самим тим, увек је и сав-

ремено и модерно. Овим људима, дакле, сметао је Христос, јер је Он позивао на преображај, на подвиг, подвиг љубави, подвиг распећа. Позивао је на труд који има за циљ борбу против егоизма, самољубља, гордости, борбу против потребе да свако себе постави у центар света и све подређује себи, својој острашћеној, палој, грешној вољи, својим непреображеним жељама. Зар нисмо, браћо и сестре, и данас често суочени са том врстом изазова. Колико пута ћемо чути, а и ових дана чујемо и свакога дана чујемо, и сутра и до краја света и века, да се Црква одреди према овоме или према ономе. Црква се одредила према свему пре две хиљаде година и сваке недеље на светој Литургији се одређује. Не постоји та тема у човековом животу која није пре свега духовна тема, само је питање да ли ми то разумемо. Наравно, зависиће наш однос према свему од тога на који начин верујемо у Христа, на који начин разумемо Јеванђеље Његово. То

како видимо једни друге, како видимо творевину Божју зависиће од начина на који слушамо реч Христову. Зато сваке недеље упућујемо реч спасења и свакога дана је Јеванђеље Христово, и као Црква и као књига, доступна свима и свакоме. Не бави се Црква примарно и пре свега ни социјалним, ни економским, ни било каквим другим предметима, темама и проблемима. Она се бави смислом постојања у сваком контексту, у свакој ситуацији и у сваком моменту. Она шаље поруку Јеванђеља, поруку спасења. У Цркву долазимо да бисмо дотакли тајну Христа као распетог и васкрслог и тајну човека створеног не за смрт него за вечност. Тек кад на истински и јеванђељски начин разумемо умом и срцем у исто време ту јеванђељску поруку и тајну онда ћемо имати исправне ставове, на прави начин ћемо разумети и све друге теме, и ове које сам поменуо, и социјалне и економске и политичке и какве год хоћете. Ако будемо Христом преображени, на месту на којем будемо, шта год да смо, преображаваћемо собом то место. Ми преображени и преображавани преображаваћемо и твар и људе око себе. Отуда они који сматрају да је систем вредности које Христос проповеда, да је ретроградан, да је Јеванђеље ретроградно, а хоће поруку Цркве о било чему, а у Цркву нису ни дошли осим што можда себе сматрају православним Србима по рођењу, напросто остаће увек без одговора.

Наравно да ми са њима нећемо ступати у полемике, у препирке, или пак, да им чудима доказујемо шта је Бог. Трудићемо се, браћо и сестре, увек да све и свакога имамо у својим молитвама, а нарочито оне који

би хтели да се Црква саобрази овоме свету, а она је ту да преображава овај свет. Ево, да-

нашња прича, браћо и сестре, о томе нам говори. Колико је она превазиђена, она је модернија од сваке друге приче, она је наша реалност. Господ је ту међу нама, али он хоће нас, он хоће наш преображај, да се уподобљавамо Њему, а не да Њега уподобљавамо себи. Црква не може да се уподобљава свету, јер је она Тело Христово. И зато Господ је дао да увек знамо да је Бог љубав и слобода и да се никад неће никоме на силу наметнути, али да нам је, поред осталих дарова, као први и последњи, као почетни и највећи дар, дао дар љубави. Дао нам је капацитет да Њега препознамо и да скромно, немоћно, слабашни какви сви јесмо, увек будемо спремни да будемо свесни тих својих слабости, да будемо спремни стога да молитвом призивамо благодат Божју, да она са нама, уз нас и уместо нас, подиже нас. Само ако то хоћемо и ако смо тога свесни, већ смо у наручју Бога, већ смо превалили пола пута. Истинска и права

жеља која не одустаје држи нас да смо на путу љубави Христове и да узвраћамо у покајању и

молитви вером на ту љубав Божију.

Нека би био срећан и благословен почетак поста, да се обнављамо кроз уздржање од хране, од лоших и злих помисли, речи и дела, што нимало није једноставно. Сви то знамо, али да чинимо то истовремено чинећи и врлинска дела, јер пост се не састоји у муци и није пре свега у одрицању, него је у афирмисању, у изграђивању свега онога што смо од Бога добили као дар, а то је пре свега врлински живот, то је труд, то је подвиг, то је пре свега и изнад свега – љубав. То јем драга браћо и сестре, суштинска могућност и суштински циљ поста. Нека нам Бог да пре свега своју љубав, љубав јединих према другима и према Њему како бисмо га славили Њега, Једнога у Тројици Бога, овде и сада и у векове векова, Амин!

*Информативна служба
Српске Православне Цркве
12/1/2021*

ПОСЛАНИЦА ДИОНИСИЈА АЛЕКСАНДРИЈСКОГ У ВРЕМЕ ЕПИДЕМИЈЕ КУГЕ*

Н ако је православни вјероучитељ пуноправно укључен у свјетовно школство, па је тиме и обавезан да поштује сва правила и прописе које му то исто школство налаже, то никако не значи да смије занемарити главни оквир свога размишљања и промишљања, а то је свакако богословље. Православни вјероучитељ мора бити прије свега богослов. То значи да мора све своје умне и тјелесне способности уложити у богословско осмишљавање свега онога што га окружује. Када је ријеч о питању усавршавања комуникације са ученицима у школи, он мора да се користи свим расположивим педагошко-психолошким методама до којих је дошла савремена наука. Међутим, прије свега тога, он треба да покуша да чак и тај један свјетовни приступ у раду са дјецом богословски осмисли, тј. да му да један виши - духовни значај.

Ни за кога празник у садашњим околностима не би био благовремен: јер сада не постоји ниједан прикладан повод за славље, а камоли онај који би се односио на број тужних догађаја, па чак и онај који би они (незнабошци) могли сматрати најрадоснијим догађајем.

Све су сада само - сузе, сви плачу, град стење од туробних крикова због мноштва мртвих

и оних који свакодневно умиру. И како је писано о прворођенцима Египћана, тако је сада наступио велики плач. Нема дома у граду где покојник није. И не само то! Јер, много ужаснога се раније већ догодило.

Најпре, нас (хришћане) су прогнали: међутим, иако смо сви били прогањани и убијани од свих, ми смо празновали и тада.

И сваки пут је свако место туге за нас било место свечаних окупљања, било да је то село, пустиња, брод, гостионица или тамница; најсветлији од свих празника, наравно, провели су скончали мученици, који су после тога окусили блаженство на небесима.

Затим су наступили рат и глад: издржали смо их, наравно, заједно са незнабошцима, при чему су све недаће којима су они нас подвргнули пале само на нас, а оне недаће с којима су се они међусобно сатирали, и од којих су и сами страдали, остале су и наш удео.

Затим смо поново били образовани миром Христовим, који

је Он дао само нама. Но, након врло кратког предаха - који смо и ми и они добили - одједном се појавила ова болест.

За њих (незнабошце) је овај догађај био страшнији од сваког ужаса, и страшнији од сваке несреће; како је рекао један од њихових писаца, само то једно је за све њих било изнад свих очекивања.

Али за нас (хришћане) то није било тако: за нас је то био подвиг и искушење ништа мање од било ког другог. Истина, болест није мимоишла ни нас, али више је беснела међу паганима.

Многи од наше браће - из обилне љубави и братољубља - нису штедели себе подржавајући се међусобно, неустрашиво се бринући за болесне, неуморно пазећи на њих и, служећи им Христа ради, радосно умирући скупа са њима, испуњавајући се патњама других, привлачећи на себе болести својих ближњих и добровољно примајући на себе њихова страдања.

Многи су, бринући се о болеснима и укрепљујући друге, сами умрли, преносећи на себе саме њихову смрт. Простонародну пословицу, која је очигледно увек служила само као израз учтивости, они су тада дословно испунили, пошто су напуштали свет као од свих погажена прашина.

На овај начин, најбољи од наше браће, неки свештеници и ђакони и многи веома угледни

* Посланица је написана у време епидемије куге - (Описује различит однос хришћана и незнабожаца према несрећама и посебно према смртносној епидемији.)

људи из народа, напустили су живот, а ова врста смрти, која је дело велике побожности и чврсте вере, чини се да ничим није мања од мучеништва.

Они су прихватили тела светих на раширене руке и прса, затварали им очи, затварали уста, носили их на својим плећима, а

затим полагали, привукли их к себи, загрлили, опрали и украсили их одећом, а убрзо су и сами били удостојени тога, јер су они који су остали живи увек ишли стопама својих претходника.

Потпуно супротно поступали су пагани: они су прогонили оболеле, бежали су од

најдражих људи, избацивали су на улицу полумртве и бацали лешеве без погребља, покушавајући да спрече пренос и ширење смрти, иако им уз сав труд није било лако то постићи.

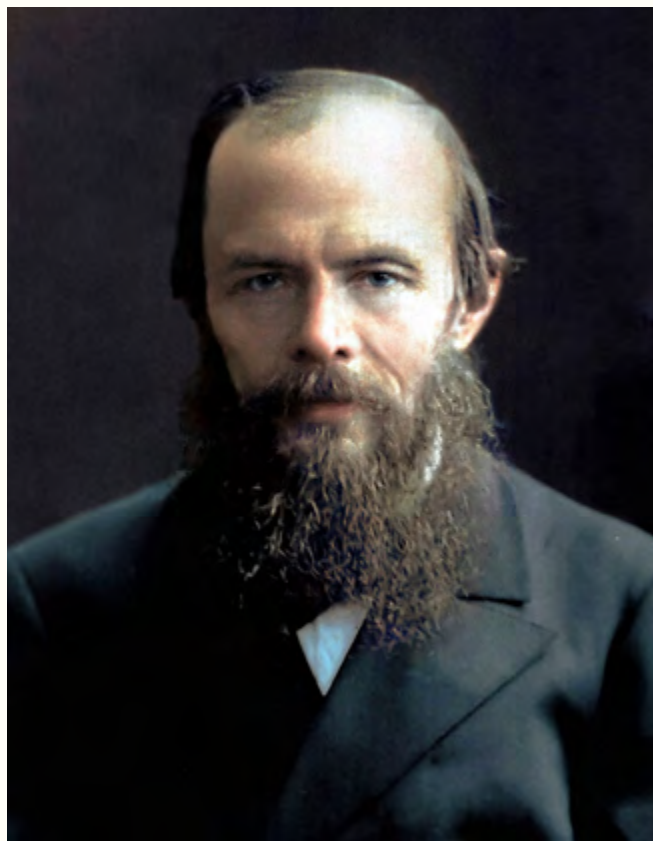
*Преузето са сајта:
www.eparhijazt.com*

ЈУБЕЛИЈИ

НОВЕМБАР ДОСТОЈЕВСКОГ (ДВОСТРУКИ ЈУБЛЕЈ: 200 ГОДИНА ОД РОЂЕЊА И 140 ГОДИНА ОД УПОКОЈЕЊА ФЈОДОРА МИХАИЛОВИЧА ДОСТОЈЕВСКОГ)

Неће се скоро и на овај начин поновити оваква врста јубилеја, а о Фјодору Михаиловичу Достојевском писало се и писаће се на најразличитије начине, но какви год читалачки судови били, неоспоран је габаритни таленат богате и деценијама незаобилазне прозе.

Михаил Бахтин, као један од најприлежнијих читалаца Достојевског, каквим се показао у изванредној студији „Проблеми поетике Достојевског“ изнашао је полифонију романа као једну од најважнијих карактеристика ове поетике. Јунак је идеолошки ауторитативан и самосталан, третиран као аутор сопствене идеолошке пуновриједне концепције, а не као објекат уметничке визије Достојевског која му даје дефинитиван облик. Оно на чему Бахтин инсистира

Фјодор Михаилович Достојевски

у својој анализи јесте дубоко понирање у саму православну мисао коју је Достојевски проживљавао готово мартиријски, што у личном животу, што кроз своје јунаке. Пуновредан мисао речи јунака разбија мо-

нолошку равн романа и позива на непосредан одговор, вели Бахтин, јер Достојевски не прави јунаке-робове, већ слободне људе кадре да стану крај свог творца, предодређује јунака за слободу и као таквог га уводи у строг и прорачунат план целине.

Прозу Достојевског одликује мноштво самосталних и несливених гласова и свијести, стварна полифонија пуноправних гласова, множина карактера и судбина, равноправних свијести и њихових свијетова, које спаја у јединство неког догађаја, чувајући при том своју несливеност.

Главни јунаци су субјекти сопствене ријечи која непосредно нешто значи. Управо у том, опет према Бахтиновом читању, свету пуноправних субјеката, а не објеката, се и структуром и садржајем као цјеловитошћу

боје пишеви подухвати који су га довели на разину у којој Исидора Секулић с правом пише о стогодишњици рођења, како *дело Достојевског није литература, него је чудо.*

Сви елементи структуре у Достојевског високо су оригинални, одређени задатком изграђивања полифонијског света и рушења монолошког (хомофоничног) света. Његов свијет је хаос, а конструкције романа конгломерат разнородних материјала и различитих принципа обликовања. Он сваку мисао поима и приказује као став личности. Зато су и дијалектички и антонимички низ само апстрактни моменат, нераскидиво повезан са другим моментима цјеловите, конкретне свијести, која је отјелотворена у живом гласу цјеловитог човека. Мисао увучена у догађај постаје и сама догађајна добијајући карактер „идеје-осјећања“, „идеје снаге“ који остварује непоновљиву специфичност „идеје“ у стваралачком систему Достојевског. Сјединити у једну уметничку творевину филозофску повест и криминалистички случај, укључити религиозну драму у фабулу булеварске приче, довести преко свих перипетија авантуристичког приповедања до откровења нове мистерије. Створити од разнородног материјала, материјала различите вредности јединствену уметничку творевину. (Бахтин) Ту се *Књига о Јову, Откровење Јованово, Слово Симеона Новог Богослова* сједињују са новинским чланком, анегдотама, пародијом, уличном сценом, гортеском...

Ото Каус га је звао *песником човека капиталистичке ере*, тврдећи, не залудно, како је капитализам уништио изолацију свијетова и унутрашњу

идеолошку аутархичност социјалних сфера. Противречно јединство капиталистичког свијета и капиталистичке свијести, не дозвољава ничему да се смири у својој изолованости, али истовремено и не рјешава ништа. Искидано комађе стварности се у полифонијском роману Достојевског никада непосредно не спаја у јединство романа: оно задовољава цјеловит видокруг овог или оног јунака, оно је осмишљено на плану ове или оне свијести.

Оскар Вајлд је тврдио како је главна заслуга Фјодора Михайловича, у томе што он никада не објашњава своје личности до краја. Јунаци нас увијек изненађују оним што говоре или раде и чувају у себи до краја вјечиту тајну бића. Прави живот личности управо као да се збива у тој тачки непоклапања

Прозу Достојевског одликује мноштво самосталних и несливених гласова и свијести, стварна полифонија пуноправних гласова, множина карактера и судбина, равноправних свијести и њихових свијетова, које спаја у јединство неког догађаја, чувајући при том своју несливеност. Главни јунаци су субјекти сопствене ријечи која непосредно нешто значи. Управо у том, опет према Бахтиновом читању, свету пуноправних субјекта, а не објекта, се и структуром и садржајем као цјеловитишћу боје пишеви подухвати који су га довели на разину у којој Исидора Секулић с правом пише о стогодишњици рођења, како дело Достојевског није литература, него је чудо.

са самим собом. Прави живот личности доступан је само у дијалошком продирању у њу, којем она сама узвратно и слободно себе открива. Напосљетку: наћи човјека у човјеку. *Предност је његова у томе, што је у вечне проблеме људскога духа унео надахнуће пророка, жар апостола, искреност мученика, сету филозофа, видовитост песника (Јустин Поповић).*

Из живота Достојевског треба нарочиту пажњу дати

страшним искушењима које су носиле са собом избјегнута смртна казна, те потом тешка омска робија, губитак прве супруге, те тромјесечне кћерке из другог брака, прогонства, немаштине, пороци, али и рехабилитације, непрестано умно прегнуће са различитим саговорницима и немјерљива борба за и око ријечи која се не може тумачити другачије него даром који је скупо коштао, у којем су за кретко вријеме настајале десетине страница које нису тражиле ревизију, јер им није ни требала, јер је Ријеч била пред њим и он ју је слиједио. *О Ф. М. Достојевском написана је непрегледна библиотека књига у светској књижевности. Та библиотека је по свему налик на вавилонску библиотеку, осим у једној тачки: о Достојевском није, нити ће бити написана*

последња књига. Многогласно дело Достојевског представља и даље неисцрпни изазов за плурална читања и тумачења од стране критике најразличитијих оријентација и праваца. (Миодраг Радовић)

Изновно и изновно читање дјела Достојевског, само је изновна спознаја самог себе, малено огледало Истине између корица.

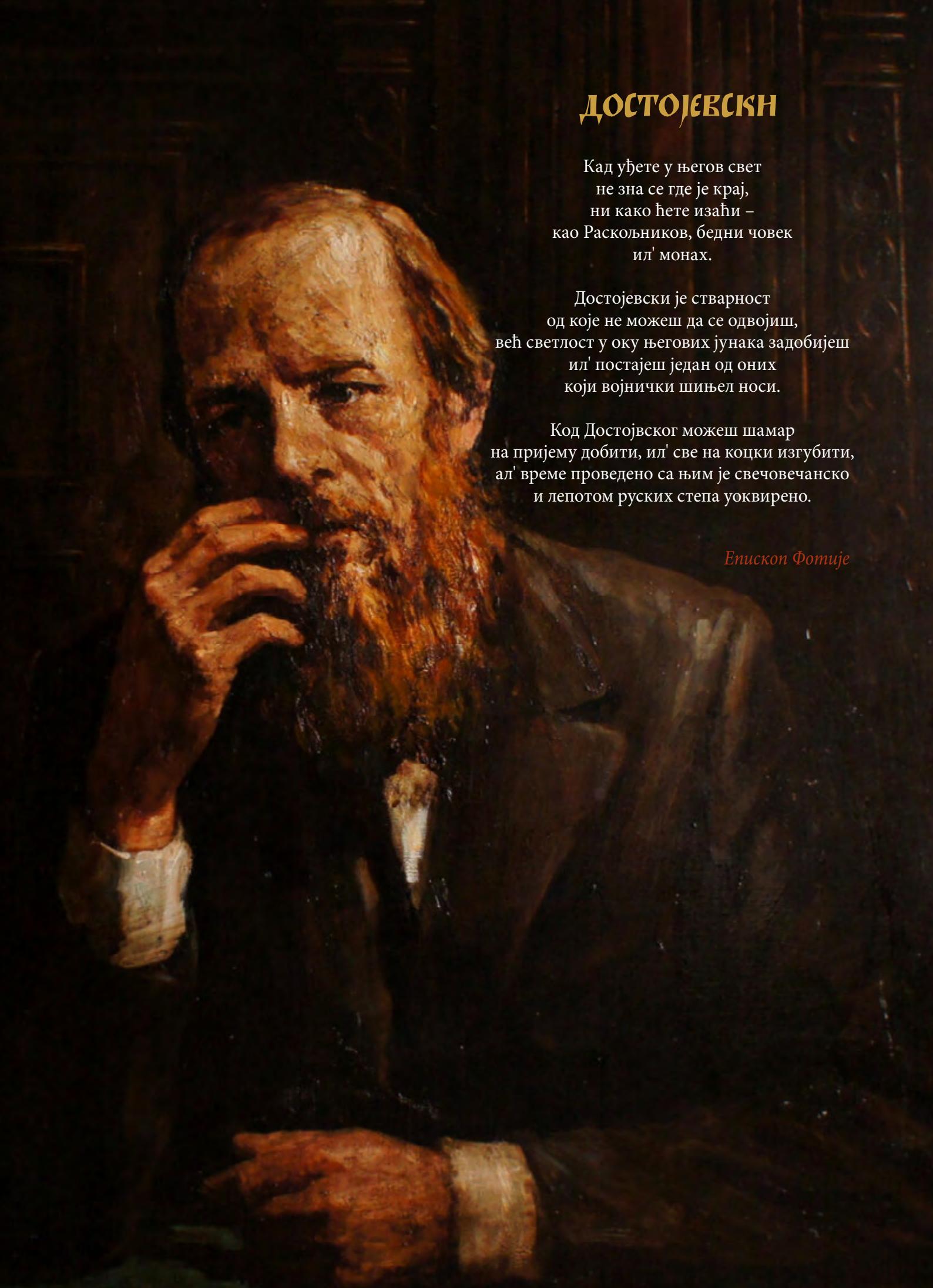
ДОСТОЈЕВСКИ

Кад уђете у његов свет
не зна се где је крај,
ни како ћете изаћи –
као Раскољников, бедни човек
ил' монах.

Достојевски је стварност
од које не можеш да се одвојиш,
већ светлост у оку његових јунака задобијеш
ил' постајеш један од оних
који војнички шињел носи.

Код Достојевског можеш шамар
на пријему добити, ил' све на коцки изгубити,
ал' време проведено са њим је свечовечанско
и лепотом руских степа уоквирено.

Епископ Фотије

СВЕШТЕНИК МИХАИЛ ВАН ОПТАЛ: „ДОСТОЈЕВСКИ ЈЕ УВЕК АКТУЕЛАН“

Свештеник Михаил ван Оптал је обичан Американац холандског порекла. Прешао је у православље из протестантизма, што у САД, у принципу, није редак случај, и већ дуги низ година је старешина руског храма Светог Великомученика Георгија у држави у којој живи највећи број мормона – Јути. Међутим, кад сам чуо да је веру стекао захваљујући Достојевском морам признати да нисам поверовао. Ипак, све је било управо тако. Чини ми се да је ово права прича уочи 200. годишњице од рођења великог писца.

– Оче Михаило, да ли сте заиста дошли у православље захваљујући Достојевском?

– Делимично је управо тако. Одрастао сам у протестантској породици, похађао сам верски колеџ у којем смо, између осталог, учили историју и философију. Управо тада сам сазнао да постоји Православна Црква и учинило ми се да је баш то оно што ми недостаје у животу.

Осим тога, истовремено ми је један од професора философије препоручио да читам Достојевског. То ме је заинтересовало, посебно „Браћа Карамзови“, пошто је одговарало мојој вери. Због тога сам, кад сам почео да размишљам о православљу, изабрао управо Руску Цркву. То се десило пре 23 године.

– А шта сте тачно нашли код Достојевског, шта је привукло вашу

Свештеник Михаил ван Оптал пажњу и шта вас је на крају крајева довело до тога да примите православље?

– Мислим да ме је привукло то како се Достојевски опходио према идејама својих јунака, на пример, у „Злочину и казни“ или у „Злим дусима“. Они све схватају и писац показује како се Господ меша у све ове ствари. Чини ми се да Достојевски у

својим делима приказује живот онакав какав јесте, укључујући и његове мрачне стране.

– Између осталог, многи сматрају да код Достојевског има превише ових мрачних ствари. Да ли се слажете с тим? И које су, по вашем мишљењу, светле, хришћанске стране његовог стваралаштва?

– У стваралаштву Достојевског се испољава много духовних аспеката. Без обзира на чињеницу да је свет тако мрачан какав јесте и да људска свест може бити помрачена, постоји мноштво начина да се то превлада. И хришћанска вера помаже човеку да то учини. То се дешава у финалу „Злочина и казне“ кад јунак чита Јеванђеље. По мом мишљењу, у роману се садржи критика различитих политичких идеја, али у њему постоји и извесно обећање искупљења.

– Упознавање са стваралаштвом Достојевског послужило је као изванредан почетак вашег преласка у православље. А шта се још дешавало на овом путу?

– Мислим да је као први подстицај послужило занимање за историју и управо то је био почетак тежње да се удубим у православље. Међутим, кад сам похађао колеџ и прешао у Антиохијску Православну Цркву, то у мени није одмах изазвало одазив. После тога сам почео више да читам о православним људима који су живели у различитим

Биста Фјодора Достојевског у Копенхагену

Јеванђеље са забелешкама Достојевског

вековима, чак и о јунацима из књижевности. И онда сам почео све више да размишљам о томе да ли могу постати део ове руске православне традиције. У то време сам већ био на постдипломским студијама и тражио сам руску православну цркву, а кад сам је пронашао, покушао сам да схватим колико савремено искуство има везе с оним што је написано у књигама.

– А колико је једноставан или тежак за вас био пут до православља?

– Ни он није био нарочито тежак. Кад сам дошао у православље осетио сам се као да сам се вратио кући. Пронашао сам Цркву чије је учење у потпуности одговарало ономе у шта сам увек веровао.

– Да ли делите искуство читања Достојевског са својим парохијанима?

– Понекад разматрамо такве ствари и људи налазе да нас то уједињује, да имамо заједничко искуство. Али не бих рекао да често говорим на те теме. Не могу рећи за себе да сам неки нарочит интелектуалац – ја сам обичан човек.

Међутим, овог 11. новембра ћемо помињати Достојевског,

пошто ћемо служити парастос за њега и после тога ћемо мало разговарати о његовом стваралаштву.

– А зашто сте одлучили да служите специјални парастос за Достојевског? Он није архијереј, није чак ни свештеник.

– Он је био православни хришћанин и ми можемо да служимо парастос за њега. Мислим да је то добро. Понекад у парохији радимо сличне ствари. Наравно, ми се ни у ком случају не односимо према Достојевском као према свецу, али нам то не смета да га поменемо и да после тога попричамо о његовом стваралаштву.

– Да ли је вама као Американцу било тешко да схватите Достојевског? Ипак у његовом стваралаштву има много реалија које су карактеристичне управо за Русију и које нису познате Западу.

– Мислим да није било тешко, не. Дела Достојевског су управо она књижевност коју сам тражио. У његовим књигама сам пронашао оно што ме је занимало. У младости су ме привлачили аспекти који су били мало мрачнији. У принципу, ово се тицало ствари о

којим сам размишљао и зато упознавање с Достојевским за мене није било тешко. Али касније, кад сам његова дела почео да читам на руском језику, а не у преводу – то је било заиста тешко (смеје се).

– Многи сматрају да је Достојевски најпопуларнији руски писац у САД, пошто његово стваралаштво одражава реалије данашњице. Да ли се слажете с тим?

– Могуће је да је тако. Сматрам да дела Достојевског представљају својеврсну антитежу социјалистичком и марксистичком покрету. Данас је то врло актуелно. Осим тога, чини ми се да његово стваралаштво – премда је писао о људима који су живели у конкретном периоду – остаје ван времена, што не могу да кажем, на пример, за Толстоја. Његове књиге ми изгледају старомодно док Достојевски, по мом мишљењу, увек остаје актуелан.

– Шта бисте препоручили младим људима, можда младим Американцима који желе да прочитају Достојевског?

– Традиционално се сматра да је за Американце најбоље да упознавање с његовим стваралаштвом започну од „Злочина и казне“ и ја бих се с тим сложио. Као прво, овај роман је краћи. Осим тога, мислим да је мање религиозан него, рецимо, „Идиот“ или „Браћа Карамазови“ и није ако политички као „Зли дуси“. По мом мишљењу, кад прочитају ову књигу многи ће пожелети да прочитају и друга дела Достојевског.

Дмитриј Злодарев

Са руског Марина Тодић

*Преузето са: www.pravoslavie.ru
(српска верзија)*

ПОРОДИЦА И МОГУЋНОСТ ЖИВЉЕЊА ПО ЈЕВАНЂЕЉУ

Када говоримо о брачној и породичној заједници, она је у разним епохама била деликатно питање које је захтијевало посебан приступ у рјешавању и превазилажењу разних изазова са којим се сусретала. Данас можда више него икад, у времену слома моралних и људских вриједности, потребно је ревидирати општи и лични приступ и сагледати начине у рјешавању свих потешкоћа и опасности са којима се породица суочава, како споља тако и изнутра.

Дакле, постоје нарочити спољашњи и унутрашњи фактори који у савременом свијету угрожавају породицу, као стуб и темељ опстанка људског живота и егзистирања. Јер свакако да се овај свијет не може ни замислити без постојања породице, као заједнице Богом удружених бића и уређених односа који у њима владају.

Спољашњи фактор који угрожава здраво и нормално функционисање породичне и брачне заједнице, свакако је нешто на што се мање може утицати него на онај унутрашњи приступ, који треба да буде примјер како се може носити и односити са свим искушењима, која се природно појављују у међусобним односима чланова сваке породице.

Разни душебрижни браниоци људских права, покрети који штите угрожени статус жена, мушкараца, дјеце, и разних других агенди које се баве тим темама, под видом бриге за породицу у суштини само још

више доприносе нарушавању и разарању породичне заједнице, и ауторитета свих њених чланова. У суштини породица се једино може сачувати и очувати само изнутра, трудом и залагањем самих чланова породице, која као таква може издржати и вањске малигне утицаје и опасности које је окружују.

муникација, породица је мјесто могућности неограничене међусобне комуникације њених чланова.

Породица је мјесто унутрашње и спољне комуникације, гдје треба да дише љубав, слога, пожртвованост и дјелатна вјера, која је пожељна у начелу сваке породице. У њој треба

Зато ћемо овдје и на кратко видјети и анализирати који су то унутрашњи начини који су нам потребни да очувају и сачувају породицу.

Цијели живот представља комуникацију људи, са једне стране комуникацију човјека са Богом, а са друге једних са другима. На основу комуникације стварају се позитивни или негативни и девијантни односи. Умјетност је данас пронаћи мјеру у свему, па и у комуникацији, којом би се остварили повољни услови за живот у заједници и остварила функционалност са другима. Брак је такође ко-

да постоји радост наспрам туге и сталног незадовољства. Треба да постоји труд и рад, наспрам љености и доконости, сви чланови треба да се осјете поштованим, корисним и испуњеним.

Требало би да модел породице буде православно хришћански. Данас већ увелико видимо разлику између обичне савремене породице и хришћанске породице. Иако и хришћанске породице итекако подлијежу слабостима људске природе, ипак у основи такве породице надилази се тјелесно и назидавало се непрестано духовно и непролазно.

Брак је озбиљан тест, завршни испит зрелости, али и велика прилика. Породичан живот је мјесто спасавања или пропадања људских душа, мјесто васпитавања у духу хришћанских вриједности. Породица је мјесто гдје се превазилази властити егоизам.

Нажалост многи људи, иако призвани у брачну заједницу, никада не успију постати једнодушни.

Врло често се појмови слободе и љубави у самом браку погрешно схватају и доживљавају. Зато долазимо до тога да се у таквој промашеној слободи и љубави поставља питање: Хоћеш ли да те волим или да угађам твоме самољубљу? Хоћу ли ја да ме ти истински волиш или да угађаш моме самољубљу? Јер огромна је разлика. Једно је трајна и вјечна категорија, а друго себични промашај циља и смисла и храњење гордости и самозадовољства.

Тамо гдје нема Бога генерално све је дозвољено. Међутим, тамо је немир и дубоко незадовољство собом и другима.

Узрок свих свађа и неслагања је немогућност партнера у брачној заједници да превазиђу себе и своје недостатке, покушавајући да мијењањем другог и његових особина и навика, угоде своме самољубљу. На тај начин покушавамо да другог прилагодимо себи, а не да себе ставимо на располагање оном другом на службу. Неуспјех бракова као заједница лежи у неспособности превазилажења сопствене индивидуалности, како би то двоје, или више чланова уз њих, постало саприсницима божанске љубави и слободе.

Са друге стране, тамо гдје је Бог, тамо је благослов и снага да се превазиђу најтежи тестови и изазови. Тамо гдје породица извршава заповијести Божије,

лакше и сигурније се превазилазе сва искушења, јер Бог помаже онима који вјерују у Њега и који се уздају у Њега. Тамо гдје је свакодневно присутан Бог, гдје се испуњава воља Његова, кроз богоугодан и благочестив живот, кроз молитвеност и трудољубивост чланова породице, тамо су и истинска срећа, љубав и правда Божија.

Тамо гдје Дух дише и обитава, тамо је Рај, тамо су и анђели Божији и светитељи и угодници Божији, који молитвено заступају оне који подражавају њихов пут и опредјељење. Благо оној дјечи чији родитељи живе у духу вјере и Јеванђеља. Јер све што родитељи буду чинили, или не чинили, одразиће се на саму дјецу, која ће или упити родитељске благослове, или родитељске клетве.

На примјеру брачне заједнице прародитеља Адама и Еве, из примјера Христовог благосиљања свадбе у Кани Галилејској и на многим другим примјерима видимо да благослов Божији почива на породици, али као и у свему што се тиче духовног живота, потребно је стицати, задржати, умножавати и његовати ту светост и даровану благодат Духа Светога.

Брак је озбиљан тест, завршни испит зрелости, али и велика прилика. Породичан живот је мјесто спасавања или пропадања људских душа, мјесто васпитавања у духу хришћанских вриједности. Породица је мјесто гдје се превазилази властити егоизам.

Да ли ће до тога доћи, и на тај

начин доћи до пуноће међусобног односа, или ће доћи до сталних перипетија, немогућности превазилажења проблема и потешкоћа, и на крају разилажења и развода, остаје на изабраним одговорним лицима брачне заједнице. Неки нажалост у браку остану затвореници и робови свога самољубља и никада не успију превазићи себе, те такви бракови пуцају и доживљавају крах са тешким емотивним посљедицама по свакога члана породице. Проблем је што се човјек од самога рођења храни егоизмом и пажњом, коју још као мало дијете почиње да задобија, гдје се дијете осјећа епицентром свијета, а касније се тај дотадашњи егоцентризам носи и уноси у заједницу са другом особом и осталим члановима породице.

Требало би схватити да у духовно здравом браку нема ни подређених нити надређених. Кад то супружници схвате, на добром су путу усавршавања у св. тајнама живота и брака. Чак и у односу са дјецом треба бити опрезан, у смислу наметања ауторитета и начина на који се то чини. На силу се ништа не може остварити.

То је на крају крајева генерални проблем у међуљудским односима, та немогућност да прихватимо другог онаквим какав јесте, да га таквог или такву заволимо и да покажемо љубав и спремност да себе објективно видимо какви јесмо и да дамо онолико колико стоји до нас у свакој вези, да ли она била брачна, пријатељска или људска уопште. Потчињавање оног другог увијек значи пораз и губитак, зато је то погрешан начин остваривања брачног права, а потчињавање себе у љубави је добар и правилан пут.

Данас у оваквом свијету генерално нема мјеста за трпљење и жртвовање за другог и другачијег од нас самих. Тежи се само испуњавању и задовољавању сопствених прохтјева и жеља. У таквом свијету можемо само љубављу и трпљењем спасавати душе своје, како каже Св. апостол Лука.

Све док човјек не побиједи себе и гордост своје пале природе, док барем не успије ис-

контролисати свој егоизам и егоцентризам, дотле се човјек и не може испунити смирењем, саможртвеним односом према онима који су му потребни и са којима треба да се спасава.

Породица је, као што знамо, домаћа Црква, прекус и предворје вјечне небеске породице којој желимо да се придружимо и која је неминовна стварност. Зато се овдје и сада учимо животу у заједници, да би узнапре-

довали и лакше схватили смицао и вјечни живот у заједници са Богом и Свесветом Тројицом и небеским обитељима.

Нека нам буду на уму вазда и увијек ријечи једног савременог светитеља: „Бог је тамо гдје се воли, гдје се подноси жртва за другог, гдје се човјек радује човјеку“.

*Кристијан Ђокић,
протонамјесник*

ПСИХОЛОГИЈА

БРНГА О МЕНТАЛНОМ ЗДРАВЉУ У СЛУЖБИ БРАЊСКОГ УЗРАСТАЊА

Када говоримо о менталном здрављу, често под тим појмом подразумијевамо психичке поремећаје и емоционалне потешкоће попут депресије, анксиозног поремећаја или болести зависности, али ментално здравље као појам означава пуно више од самог одсуства психичке болести. Ментално здравље је стање у којем индивидуа остварује своје потенцијале, може се носити са нормалним животним потешкоћама, стресом, може радити продуктивно, те је способна придоносити својој заједници.

Здравље уопштено, а унутар њега ментално здравље као посебан и значајан аспект здравља, вјероватно је најважнија вриједност сваког појединца, али и свих људских заједница. Оно је предуслов и темељ квалитетног живота. Ментално здравље не значи да смо увијек срећни и пријатно расположени. Сви се суочавамо са животним тешкоћама, губицима, стресом и

тада се осјећамо уплашено, забринуте, љутите или тужно. Добро ментално здравље омогућава нам да своје емоције прихватимо и ухватимо се у коштац с тешкоћама користећи своје ресурсе, вјештине и способности. Ментално здравље подразумијева бављење продуктивним активностима – онима које укључују наша чула, емоције и когнитивне способности, а помажу нам да растемо и развијамо се. То не мора бити нешто „велико“, попут изградње куће или писања књиге; продуктивни смо и када кувамо ручак, читамо књигу, или се дружимо с пријатељима. Не мора бити ни пријатно – нпр. адекватна туга због губитка блиске особе, или пријава насиља полицији. Непроодуктивне су оне активности које нам штете или повређују нас или друге око нас. Ментално здравље подразумијева способност да се мијењамо, прилагођавамо и носимо с тешкоћама и стресом, задржавамо флекси-

билност и можемо рјешавати проблеме. Када нам је ментално здравље нарушено, почињемо губити ту флексибилност и користимо увијек исте стратегије за суочавање с проблемима без обзира јесу ли у складу са ситуацијом или нису, или избегавамо суочавање с тешкоћама уопште. Ментално здраве индивидуе имају испуњујуће односе, односе у којима се осјећају задовољно, снажно, у којима добијају подршку и потврду да су вриједне и важне баш такве какве јесу. У стању смо да његујемо реципрочне, узајамно задовољавајуће и дугорочне односе с породицом и пријатељима. Кад се суочавамо са животним изазовима и тешкоћама, подршка и разумијевање других помажу нам да их лакше пребродимо. Јасно је да добро ментално здравље није само ствар појединца јер да бисмо били продуктивни, да бисмо остварили задовољавајуће односе и доприносили заједници, важно

је и у значајној мјери утиче и на нас када смо окружени другим ментално здравим људима и заједницом која подстиче продуктивност и сарадњу. Ментално здравље је основа добробити и доброг функционисања појединца, али и заједнице.

Ми православни хришћани знамо да циљ у животу и крај нашег личног развоја није развој аутономне индивидуе, наших потенцијала и капацитета до максимума. Истина је да се сваки човјек рађа као јединствена индивидуа, са потенцијалом да расте и оспособљава се, али његов развој се не завршава тиме.¹ Сви имамо прилике да сазријевамо у току цијелог живота. То је процес, али не треба заборавити да и зреле личности доживљавају кризе, да нису стално ведре и јаке, али за разлику од незрелих, код зрелих личности постоји релативно усклађен однос рационалног и ирационалног, а кризе се рјешавају.² Развојем својих способности до максимума и сти-

цањем зрелости, човјек се не остварује као личност, а он јесте предодређен да то постане, да се оствари, да узрасте до христолости. Човјеку је рођењем дарована слобода од Бога и он вољно одлучује да ли ће свој развој, своје цјеложивотно кретање од индивидуе до лично-

Карл Густав Јунг

сти, завршити сједињавањем са Богом. На том кретању, ми настојимо да остваримо хармонично јединство тијела, душе и духа. Брига о нашем менталном здрављу је само дио нашег настојања да, поред бриге о физичком здрављу, растемо у врлинама и усавршавамо се. „Будите савршени као што је Отац Ваш небески“, ријечи су Господње које треба да имамо на уму док се налазимо на нашем путу развоја, док се вјежбамо и усавршавамо у вјери, нади, кротости, стичући смирење и чистоту срца. То препознавање да нам је Господ даровао и разум и слободу да би се непрекидно усавршавали, односно приближавали Богу, је први наш корак на путу обожења³. Православно

учење о обожењу, а и Јунгово учење о индивидуацији, заједно нам говоре о природном процесу потенцијално датом човјеку као могућности остварења. Међутим, Јунгов пут индивидуације, ослањања на сопствене снаге у процесу самоактуализације, је могућ, чак и препоручљив младим људима, у првој половини живота, али је недовољан. У другој половини живота, они који су прошли оваквим „јунговским“ путем индивидуализације, важно је да осјете недовољност овог пута и потраже виши пут, преко благодати Божије, пут просвјетљења, односно обожења. Зато смо сви позвани да свој раст, своје усавршавање, употпунимо духовним

напредовањем у хришћанском животу. Човјек се у духовном узрастању пење тридесет степеница како би достигао духовно савршенство, како би с вјером усходио по небеској љествици чији је крај сам Бог љубави, наводи богоносни отац Јован Љествичник у свом дјелу „Љествица“. Сваки хришћанин је позван да цијелог живота буде подвижник, да се одрекне гријеха, корак по корак да се узводи од земље ка небу. У својој бесједи Преподобни Јустин Ћелијски сагледава врлине као степенице, љествице небеске: смиреност, вјера, пост, кротост, трпљење, благод, доброта, милосрђе, истинољубље, христољубље, хри-

ступањ је преображење, преумљење на коме се човјек свјесно одлучује да свој живот води „у Христу“; трећи ступањ је прочишћење, очишћење од страсти, гријеха; четврти ступањ је просвјетљење, крштење ватром и Духом, и на крају пети ступањ обожење или сједињење с Христом. „Културе истока“, бр. 13, 1987, 43. стр.

1 У односу на биолошки развој, развој психолошког, односно душевно-духовног развоја код човјека, остварљив је још и у дубокој старости, тј. он престаје тек са смрћу. Овај закључак нас враћа на један од кључних појмова Јунга – индивидуацији, доживотном процесу сазријевања и усавршавања човјека.

2 Маслов наводи десет критеријума зреле личности: религиозно осјећање, социјално осјећање, успјешно опажање стварности, прихватање себе и других, спонтаност, усредсређивање на проблем, независност од културе и средине, демографска структура карактера, смисао за хумор, креативност. Према духовно оријентисаним психолозима, критеријуми зреле личности су: способност човјека да воли себе и друге, способност контролисања својих нагона и импулса, способност подношења непријатности, бола и патње, посједовање зреле а и инфантилне савјести. „Индивидуација и/или обожење“, 2017, 74. стр.

3 Џон Чирбан је систематизовао духовни развој човјека у пет ступњева. Први ступањ назива „слика“ и под њом подразумева природно стање човјека, његову људску природу, рођењем усађени потенцијални развој; други

Развојем својих способности до максимума и стицањем зрелости, човјек се не остварује као личност, а он јесте предодређен да то постане, да се оствари, да узрасте до христоликости.

стоисповједништво и страдање за Господа Исуса Христа. Свака заповијест дата нам од Господа је врлина и остављена нам је на спасење. Пост је врлина, степенница у љествици нашег спасења.

Ми, свјесни својих слабости и ограничености, а захвални Господу нашем за дарове којима нас је даровао на путу развоја, усавршавања и обожења, прихватamo и све тешкоће и носимо крст наш свјесни да он никада није тежи ни већи него што га ми можемо и понијети. Користимо све наше способности, усавршавамо се и узрастамо у врлинама, да бисмо својом вољом, кроз личну бор-

Свети ава Јустин Поповић

бу, а највише по благодати Божијој, од образа Божијег узрасли до подобја Божијег⁴. Пошто је у стварности немогуће и најузвишенијем хришћанском подвижнику да пуноћу „раста Христова“ оствари на земљи, добро је чути Св. Максима⁵, који за пуно обожење, као најсавршеније јединство човјека са Богом и циљ православног живота, каже да ће се остварити у будућем животу.

Весна Теофиловић,
педагог и психотерапеут

4 Митрополит Јеротеј Влахов, „Господе, ко је човјек?“, Београд, 2003. стр 226.

5 „Да би се уздигао у небо човјек посједује два крила: милост и слободу. Обожење је сусрет двије љубави, божанске која силази и људске која се пење“. Милост Божја је Божији дар који не укида човјекову слободу; то је дар љубави који обезбјеђује синергију између човјековог слободног избора и божанске воље. Тако да човјек својим личним напором присваја дар Божији и бира индивидуално спасење.

ДУХОВНА ПОЕЗИЈА

У НОЋ ТАМНУ КАД СВЕ СЕ УМИРИ

Као роса траву душу прекрију сузе
У ноћ тамну када све се умири
Слабог од гријеха у наручје ме узе
И у мени сав трептај се смири

Причам ти дуго, молим се, Оче наш
Стрпљиво ме слушаш и држиш за руку
На сво гријеховно благо загрљај ми даш

И као руком однесеш сву животну муку
У сан утонем безбрижан у Теби
Ти животна снага, смислу живота
Када сам са Тобом ја се враћам себи
Смислу свега, име Ти је доброта

протонамјесник Марко Данојловић

МАРТИН ХАЈДЕГЕР И ТРЕЋИ РАЈХ ДАНИЛО БАСТА, ХАЈДЕГЕР I – IV, БЕОГРАД, 2020. ГОДИНА

Прегалаштвом београдских издавачких кућа *Досије студио* и *Гутембергова галаксија* прошле године су објављена сабрана дјела академика Данила Басте. Након полувијековне списатељске дјелатности и вишедеценијског стажа универзитетског професора све што је Баста написао стало је у (свега) четрнаест књига. Наглашено мјесто заузимају четири књиге о Мартину Хајдегеру. Тема прве и друге књиге – првобитно објављених 2012. године – је Хајдегерово преписка са бројним философима, богословима, писцима, као и са члановима његове обитељи. У трећој књизи о Хајдегеру казује се о његовим *Црним свескама*, антисемитским мислима у њима, као и њиховој рецепцији у савременим философским струјањима. Четврту књигу чини – уз неколико краћих текстова – студија о чувеној расправи Мартина Хајдегера и Ернста Касирера у Давосу 1929. године.

Хајдегерово кореспонденција са – утврђено је – више од двије стотине личности нема мању вриједност од његових студија које дијеле епохе европске философије. Обимни осврт Данила Басте на преписку фрајбуршког професора нам пружа увид у амбијент у којем Хајдегер дише и пише, воли и мрзи, спашава друге и издаје себе. Привилегија је закорачити у простор преписке Мартина Хајдегера и Хани Арент, Ернста Јингера, Карла Јас-

перса, Карла Левита или Рудолфа Бултмана.

Драгоцјено је – у писму Хани Арент из 1928. године – прочитати мишљење Мартина Хајдегера о Кнуту Хамсуну. Иако је контекст знаковит, Баста пропушта да га напомене: Хајдегер је годину раније објавио *Биће и вријеме*, а Кнут Хамсун је осам година раније овјенчан Нобеловом наградом за књижевност за роман *Плодови земље*. Дакле, оба су заступила и добила неподјељено дивљење философских аутора и умјетничких дјелатеља. Као илустрација могу послужити често истицане ријечи Јиргена Хабермаса да је студија *Биће и вријеме* најзначајнији философски догађај од *Феноменологије духа* Фридриха Хегела. Али, непуне двије деценије касније и Хајдегер и Хамсун ће се – због подршке Трећем рајху и сарадње са Вођом – наћи на оптуженичкој клупи. Хајдегер у виду (привременог) изгона са катедре и (трајне) осуде јавности, а Хамсун на стварној клупи суда у родној му Норвешкој. Деведесетогодишњи Хамсун је одлучио да се брани пред савременицима и пред историјом. Одбрана Кнута Хамсуна се зове *По зараслим стазама*. У њој је бранио неодбрањиво. Али га је бранио онако како је писао *Викторију* или – Хајдегеру омиљени Хамсунов роман – *Луталице*: изузетно. Хајдегер? Да ли се он бранио од вишедимензионалне блискости са Националсоција-

листичком радничком њемачком партијом? Изузмемо ли интервју који је објављен – сагласно његовој вољи – послије његовог упокојења, ниједном јавном ријечју. У понеком писму – као оном упућеном Карлу Јасперсу о којем ће бити ријечи – јесте, али кореспонденција није јавна ријеч.

У трећој Бастиној књизи о Хајдегеру насловљеном *Црне свеске и Хајдегерово антисемитизам* налази се приказ невелике преписке Мартина Хајдегера и Херберта Маркузеа. Ученик ће 1947. из Вашингтона упутити писмо свом учитељу: *Многи од нас су дуго чекали на једну Вашу ријеч, ријеч која би Вас јасно и коначно ослободила од тог идентификовања, ријеч која би изразила Ваш стварни, данашњи став према ономе што се догодило. Такву ријеч Ви нисте изговорили.* Разумије се да Маркузе очекује да Хајдегер учини отклон од сарадње са нацистичким режимом, али његов учитељ у свом одговору из 1948. остаје – уз сав ризик који са собом такав став носи – остаје на тубивственим висинама: *Признање после 1945. било је за мене немогуће, јер су присталице нациста на најодвратнији начин изражавале промену свога мишљења, а ја са њима нисам имао ничега заједничког.* Маркузе ће, након што Хајдегер упореди страдање Јевреја у рату и страдање Источних Нијемаца послије рата, пресудити свом учитељу сљедећим рије-

чима: *Зар се Ви тим ставом не налазите изван димензије у којој је још уопште могућ разговор између људи – изван логоса?*

Постоји један илустративан детаљ у преписци Хајдегера и Маркузеа, који Данило Баста превиђа: хуманитарни пакет. У писму Херберта Маркузеа читамо да је из Вашингтона послао пакет основних намирница свом учитељу који је у послеријатним годинама био у материјалној оскудици. Али, и човјекољубиви гест је прилика да се Хајдегер подсети да није вриједан дара. *Ове ћу Вам седмице послати један пакет. Моји су ме пријатељи упорно одвраћали од тога да помогнем човјеку који се идентификовао са режимом који је милионе мојих истовјерника послао у плинске коморе. Да се избегну неспоразуми, желим примјетити да ја од почетка рата нисам био антинацист само као Јеврејин, већ и због политичких, друштвених и интелектуалних разлога... Против тог аргумента се ништа не може рећи. Својој сам се властитој савјести извинио тиме што шаљем пакет човјеку код кога сам од 1928. до 1932. учио философију. Свјестан сам да је то лош изговор. Философ 1933. и 1934. не може бити пуно другачији од оног прије 1933, утолико мање уколико се узме у обзир да сте Ви философски утемељили и изразили своју одбрану нацистичке државе и Фирера. Шта му одговара Мартин Хајдегер? Одговара му онако како је то могао учинити само Мартин Хајдегер. Добио сам пакет који сте наговјестили у Вашем писму... Захваљујем Вам на њему! Вјерујем да је у складу са Вашом вољом и умирујуће за Ваше пријатеље што сам читав садржај пакета подијелио бившим ученицима који нису били чланови*

Нацистичке странке, нити су имали икакве везе са националсоцијализмом.

Преписка Мартина Хајдегера и Рудолфа Бултмана нуди нам увид у однос фрајбуршког професора према Националсоцијалистичкој радничкој њемачкој партији на почетку тридесетих година прошлог стољећа. Децембар је 1932. године – нацисте седмице дијеле од преузимања власти – када Бултман у писму пита Хајдегера да ли је постао члан Нацистичке партије. Хајдегер му истог мјесеца одговара: *Ја нисам члан те партије и нећу никада ни бити.* Почетком 1933. године нацисти постају владајућа партија, а Хајдегер им приступа у мају. Да ли је могуће да и највећи философи издају своје ријечи?

Са својим учеником Карлом Левитом је писма размјењивао од 1919. до 1973. године. Левит је био један од пет философа о чијој се хабилитацији старао Мартин Хајдегер, што би значило да он припада најужем кругу његових ученика. Хајдегер ће у писму из 1923. године свом ученику Левиту написати какав је његов однос према његовом учитељу Едмунду Хусерлу: *Хусерл никада, ниједног секунда свога живота, није био фило-*

соф. Он постаје све смјешнији. Четири године касније, Хајдегер ће своје дјело *Биће и вријеме* посветити ономе који постаје све смјешнији: *Едмунду Хусерлу у знак поштовања и пријатељства.* Иначе, интересантно је да је Карл Левит већ четрдесетих година у својим списима смјело написао да *Хајдегерово одлука да приступи националсоцијалистичком покрету произилази из принципа његове философије.*

Блискост Мартина Хајдегера и Карла Јасперса је избрисана 1933. године приступањем ректора Универзитета у Фрајбургу Нацистичкој партији. Јасперс му пише 1949. године: *Некада је међу нама било нечега што нас је повезивало. Не могу да верујем да је то без остатка угашено. Претпоставке су у нама обојици постале друкчије него што су биле пре 1933. Како му Хајдегер одговара? У писму из 1950. године Хајдегер ће изрећи један од ријетких самокритичких исказа: *Од 1933. нисам више у Вашу кућу долазио, не зато што је ту становала једна јеврејска жена, него зато што сам се једноставно стидео. Од тада никада више нисам крочио, не само у Вашу кућу, него ни у град Хајделберг.**

Четири књиге Данила Басте о Мартину Хајдегеру – које су у претходним редовима окрзнуте – јесу (и) позив на промишљање о времену које дијелимо и свијету у којем постојимо, јер – завршићемо ријечима аутора – *не треба искључити могућност да се дубински разлог његовог ћутања крије у његовом наслућивању да је управо Холокауст, чији је страшни топос и језиви симбол заувјек остао Аушвиц, обелоданио истинско биће Запада.*

СВЕ
ОД
С

СПИРИ

ДОН

СВЕТИ СПИРИДОН ТРИМИТУНТСКИ

Постојбина овог чудесног Спиридона беше острво Кипар. Син простих родитеља, земљорадника, он и сам беше прост, смирен и врлински. Од детињства он беше пастир овцама. Ожени се у младости, и имађаше деце. Вођаше он чист и богоугодан живот, подражавајући Давида у кротости, Јакова у простосрдачности, Авраама у гостољубљу. После не много година њему умре жена, и он стаде још слободније и усрдније служити Богу добрим делима, сву своју имовину трошећи на збрињавање странаца и исхрану ништих. Живећи на такав начин у свету, он толико угоди Богу, да се удостоји од Њега дара чудотворства: он исцељиваше неизлечиве болести и речју изгоњаше ђаволе из људи. Због тога он би постављен за епископа града Тримитунта у време цара Константина Великог и сина му Констанција. И на епископском престолу он продужи чинити велика и дивна чудеса. На светом Првом Васељенском сабору свети оци вођаху дуге спорове о Једноме Богу у Светој Тројици. Да би показао Јединство Свете Тројице свети Спиридон учини ово: узе циглу, стисну је, и из цигле изиђе огањ увис, вода наниже, а благо остаде у руци. И рече светитељ: Ето три стихије а једна цигла. Тако је и у Светог Тројици: три Лица а један Бог.

Владика Фотије
РАДОСТ БОЖЈА

Са свих страна радост стиже
вITLEЈEMCKA звезда ту је,
са ангелима запевајмо
нек небеса данас брује.

Христос је од сада с нама
одагна се свака тама,
Божјић нам је у грудима
радујмо се ми са свима.

Мудраци се поклонилише
своје даре дарујући,
и нам' путе показаше
све за Христом следујући.

Христос је од сада с нама
одагна се свака тама,
Божјић нам је у грудима
радујмо се ми са свима.

Пастири са ангелима
Божјић химну запеваше,
да небеса а и земља
једно царство постадоше.

Христос је од сада с нама
одагна се свака тама,
Божјић нам је у грудима
радујмо се ми са свима.

ЕПАРХИЈА
ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКА

**ЖИВОТВОРНИ
ИСТОЧНИК**

www.eparhijazt.com